

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2017–2020**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Stanislava Hanzlíková, DiS.

Nejstarší věznice ČR a jejich legendy

Praha 2020

Vedoucí bakalářské práce:
doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART-TIME STUDIES

2017–2020

BACHELOR THESIS

Stanislava Hanzlíková, DiS.

The Oldest Prisons in The Czech Republic and their Legends

Prague 2020

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

.....
Stanislava Hanzlíková

Poděkování

Děkuji především panu doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D., vedoucí této práce, bez jehož odborné pomoci, ochoty a trpělivosti by práce jen těžko vznikla.

Anotace

Tématem bakalářské práce je téma Nejstarší věznice v ČR a jejich legendy. Součástí práce je teoretická a praktická část. V teoretické části je nastíněna především historie vězeňství, základní informace o celém systému vězeňství a osobnostech, které jsou s vězeňstvím spojené. V praktické části jsou probírány tři nejstarší věznice – věznice Mírov, věznice Valdice a věznice Horní Slavkov. Druhou polovinu praktické části pak tvoří dotazník, podle jehož výsledků je možno zjistit, jaký mají respondenti pohled na výchovnou část odnětí svobody.

Klíčová slova

Horní Slavkov, historie, Mírov, odnětí svobody, Valdice, věznice.

Annotation

The topic of the bachelor thesis is “The oldest prisons in The Czech Republic and their legends”. The work is divided into theoretical and practical parts. The history of prison service, the basic information about the whole system of the prison service and about personalities connected to it are sketched in the theoretical part. In the practical one the three oldest prisons - Mirov, Valtice and Horni Slavkov are described and there is a questionnaire in it, too. According to the result of the questionnaire, it may be found out what is responders ‘view of educational influence of imprisonment.

Keywords

Horní Slavkov, history, imprisonment, Mirov, prison, Valtice.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 HISTORICKÝ VÝVOJ ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ	10
1.1 Nejstarší historie.....	10
1.2 První republika a protektorát.....	13
1.3 Socializace.....	15
1.4 Vývoj od roku 1989.....	18
2 SYSTÉM VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
2.1 Vznik vězeňství	20
2.2 Typy věznic	22
2.3 Zaměstnanci.....	24
2.4 Organizační struktura	26
2.5 Výkon trestu odnětí svobody.....	26
2.5.1 Podmínky úspěšného zacházení	26
2.5.2 Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených.....	28
2.5.3 Resocializace	29
2.6 Specializované oddělení	30
2.6.1 Doživotní trest	31
2.6.2 Nepodmíněné odnětí svobody	33
3 OSOBNOSTI ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ.....	36
3.1 František Josef Řezáč	36
3.2 Doc. PhDr. Jiří Čepelák.....	37
3.3 PhDr. Aleš Kýr	38
PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 HISTORIE A LEGENDY NEJSTARŠÍCH VĚZNIC.....	40
4.1 Věznice Mírov	40
4.2 Věznice Valdice	43
4.3 Věznice Horní Slavkov	47
5 DOTAZNÍK	50
5.1 Vlastní šetření.....	50
5.2 Analýza a interpretace výsledku výzkumu.....	50

5.3 Shrnutí výzkumu	63
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	67
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	71

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je Nejstarší věznice v ČR a jejich legendy. Součástí správy státu představovalo vězeňství důležitou roli. Co se týká účelu a také provedení jeho role, ta se postupně vyvíjela od jednoduché pomsty za čin, který je opovržením hodný až v sofistikovaný systém pedagogicko-psychologických metod práce zaměřených na jednotlivce a sloužící k ochraně společnosti. Na vězení je v současnosti nahlíženo jako na prostředek sloužící k nápravě negativních společenských deviací. Součástí práce je historický vývoj vězeňství, který je ovlivněn se samotným vývojem státu společně se změnami, které současně proběhly v trestním právu. Během staletí se lze setkat hned s několika úhly chápání pojmů vězení a trest, které spolu velmi úzce souvisí. V současnosti se pod pojmem vězeňství ukrývá institucionalizovaná činnost státu zaměřená na zadržování pachatelů, kteří spáchali nějakou trestnou činnost a je potřeba jej izolovat od ostatní společnosti z důvodu jejich nápravy. Dnešní podoba vězeňství se utvářela již v předcházejícím staletí, i když v minulosti sloužila spíše jako doplňkový trest či zadržovací vazba. Každý jedinec se ve svém životě snaží vyhnout kontaktu s pochybnými existencemi, které mají nálepku kriminálního. Fenomén vězeňství se začíná dostávat do dnešní podoby v devatenáctém století, které přineslo především stavbu nových trestnic společně se stavbou velkých komplexů po vzoru zahraničních věznic.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je věnována především historii vězeňství, systému vězeňství a také nejslavnějších osobností s českým vězeňstvím spojených. Praktickou část pak tvoří dvě části, přičemž první se ohlíží za historií tří vybraných nejstarších věznic a druhá část je vytvořena dotazníkem, prostřednictvím kterého lze zjistit, jaký pohled mají oslovení respondenti především na výchovnou část odnětí svobody.

Cílem bakalářské práce je vytvoření uceleného přehledu historie českého vězeňství, s pohledem do kontextu obecného vývoje vězeňství, z hlediska prolínání etap. Cílem praktické části je pak zmapování historie a legend věznic Valdice, Mírov a Horní Slavkov.

Co se týká použitých metod výzkumu, v této bakalářské práci bylo využito především pozorování, analýzy dokumentů a odborné literatury, dedukce, komparace a dotazníkového šetření.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ

České vězeňství se v průběhu své historie postupně mění a tresty se postupem času humanizují. V minulosti převládly především tresty smrti a tělesné tresty. Na samotném začátku právní kultury zaujímala dominantní pozici oběť či jeho blízcí mající právo pomsty typu oko za oko, zub za zub. Během dalšího rozvoje společnosti začal o vině trestu rozhodovat panovník a o něco později ještě vznikaly instituce realizující trestní právo. V následujících kapitolách je představena historie vězeňství v jednotlivých obdobích. Během vývoje lidstva tedy dochází také ke značné změně v oblasti trestu a trestání. Zatím co v minulosti převládaly zejména tělesné tresty či tresty smrti, v současnosti se tresty stále více humanizují. V období středověku se veškerá věda zakládala na ideologii a učení, a k trestným činům se přistupovalo právě z hlediska náboženství. Trestáni tak v tomto období byli všichni, kteří nesdíleli náboženská dogmata, ideologii, nebo všichni, co porušovali boží příkázání atd. V této době docházelo také k trestání mentálně postižených, a to jen z toho důvodu, že se odlišovali od ostatních¹.

1.1 Nejstarší historie

Vězeňství jako institucionalizovaný nástroj, sloužící k uplatňování trestů, má své kořeny v 10. století n.l. V druhé polovině prvního tisíciletí byly činy, které si zasloužily potrestat, trestány podle tehdejších charakteristik a zvyků kmenové společnosti. Trest zpravidla přišel hned po spáchání činu, a to z důvodu zastrašení dalších případných pachatelů. Mezi nejhorší činy v té době patřily právě takové zločiny, které ohrožovaly nebo zhoršovaly přežívání jednotlivých rodin či samotnou existenci vyšší společnosti. Důvodem pro trest tak bylo například zničení úrody či krádež zásob. K nejčastějším činům, které byli trestáni však patřila také zrada, zbabělost či rodinné třenice².

---

¹ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3506-4.

² UHLÍK, J. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy význačných vězněných osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006, s. 6. ISBN 80-239-9417-4.

Díky obtížnému dokazování zločinu bylo v této době nejideálnější, pokud byl pachatel chycen při činu. Z toho samého důvodu bylo také užíváno takových trestů, které dokázaly splnit účel odplaty a dopadnout zločince tak mohlo samo společenství a tím od takového činu odradit ostatní. Jedním z takových trestů bylo například uplatnění kolektivní viny v rámci celého společenství, nebo v rámci rodiny. Během určité doby však převzal pravomoc udělovat tresty panovník a postupně mizela také možnost dopadení pachatele společenstvím.

V druhé polovině prvního tisíciletí nebylo téměř vůbec používáno věznění zločinců. I přesto, že vězení, které je v dnešní době známé, neexistovalo, určité formy držení a izolace přeci jen existovaly již od starověku. Jednalo se však o držení pachatele po dobu před samotným vykonáním trestu, která se v dnešní době nazývá vazba. Velmi častou formou věznění však v té době bylo věznění politické používané při udělování trestů politicky významných osob, které se staly předmětem politického nátlaku a v rámci izolace měli být převychováni, nebo odstraněni z politické scény.

Velké změny nastaly v okamžiku, kdy začal vládnout kníže Rostislav a uskutečnila se cyrilometodějská mise, jejichž důsledkem byla postupná aplikace prvního staroslověnsky psaného právního spisu – Zákon sudnyj ljudem. Jednalo se o právní spis kodifikující vybrané tresty, který upravil civilní poměry panující mezi jednotlivci a který byl považován za první nejvýznamnější změnu v právní oblasti. Co se týká počátku vězeňství, které lze chápat jako svébytné trestání, to lze považovat především období, ve které docházelo ke sjednocení českých kmenů, a to za vlády Boleslava II. (967-999)³.

Až v roce 1656 rozhodl rakouský soudní řád o tom, že by se s trestanci mělo zacházet jako s lidmi, a ne je zavírat od hlubokých věží a smradlavých brlohů. Výrazný vliv na vězeňství měly také centralizační tendence habsburských panovníků, kteří se pokusili nastolit co nejpevnější jednotu v celé Habsburské monarchii. První samostatnou kodifikací trestního práva pak byl zákoník Josefa I. z roku 1707. Rok 1777 přinesl zrušení žalářů v kláštorech a během dalších let došlo také k postupnému zrušení církevních, cechovních a univerzitních soudů společně s jejich vězeňskými zařízeními. Rok 1784 však přinesl nový vězeňský systém, který zřizoval kriminální soudy s prvoinstanční

---

³ KÝR, A. Typologie historických vězeňských zařízení. *Historická penologie*. 2005, roč. 3, č. 1, s. 1.

soudní pravomocí se sídlem v krajských městech a soudy apelační působící vrchní kriminální soudy. Pro vyšetřování a umístování trestanců pak sloužily věznice magistrátní. Rok 1787 přinesl myšlenku, že tresty by neměly být považovány jen za odplatu, ale měly by umět odsouzeného také napravit. Co se týká vězňů umístěných v těžkých a nejtěžších žalářích, jejich životní podmínky se v žádném případě nezlepšily císařským a státním vězňům byly i nadále tresty zmírňovány. V oblasti výkonu trestu došlo k velkému posunu v okamžiku, kdy došlo ke vzniku aplikace a tzv. klasifikačního vězeňského systému, v rámci, kterého byli trestanci rozdělováni nejen dle závažnosti a druhu provinění, ale i na základě pohlaví a věku⁴.

Druhá polovina 18. století se také nese ve znamení reformátorského úsilí, které se ubírá směrem k větší adekvátnosti trestu, jejichž hlavními zásadami jsou:

- trest by měl jen mírně převyšovat výhody činu,
- útrapy trestu již nepocházejí z pocíťování trestání, ale z pouhé jeho představy,
- volba prostředků vyvolávající v lidech jen ten nejsilnější a nejtrvalejší dojem a současně byly co nejméně kruté pro viníkovo tělo,
- jednoznačné vymezení trestů,
- presumpce nevinny,
- žádný zločin nesmí zůstat ve výčtu výkonu zákoníku oponenta.

V 18. století ještě stále nepovažuje většina reformátorů vězení na univerzální formu trestu. Uvěznění se sice objevuje mezi výčtem trestů, ale pouze jako specifický trest za prohřešky ohrožující svobodu ostatních. Pro rozšiřování trestu uvěznění bylo podnětem především zjištění že většina zločinců jsou líní⁵.

V roce 1848 došlo v soudnictví k reformě a došlo ke zrušení zemských, městských, vrchnostenských a apelačních soudů. Ministerstvo spravedlnosti převzalo správu soudnictví a v roce 1850 vznikl troj instancní soudní systém skládající se

---

⁴ UHLÍK, J. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy význačných vězněných osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006, s. 123. ISBN 80-239-9417-4.

⁵ VESELSKÝ, M. *České vězeňství viděné optikou veřejného mínění – Czech prison system viewed by public opinion*. Naše společnost, 2009 7(1), s. 3-12. ISSN: 1214438X.

z okresních, zemských a vrchních zemských soudů v Praze, Brně a Opavě. O zločinech na základě nového trestního zákoníku zemské a krajské trestní soudy⁶.

Právě rok 1850, ve kterém došlo na území habsburské monarchie ke státnímu soudnictví a vězeňství znamenal velký krok v rámci této problematiky. Druhá polovina 19. století tak přinesla rozvoj vzdělávání vězňů a také sociální pomoc poté, až budou z vězení propuštěni. V té době platil trestní zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který dokázal odstupňovat trest odnětí svobody na těžký žalář, žalář, tuhé vězení a vězení. Mezi základní rozdíly těchto stupňů vězení patřil zejména způsob poutání, stravování, odívání a zařazování trestanců do pracovní činnosti. Výkon trestu začínal nejprve zavřením do samovazby a poté do vazby společné. Podle toho, co provedli a jak se napravili, byli odsouzení dále rozdělováni do kázeňských tříd a podle toho jim byli poskytovány určité výhody. Trestanci také museli dodržovat domácí řád, jinak byli potrestáni. Všech trestancům vznikala povinnost pracovat a do 35 let věku také povinnost účastnit se školního vyučování, v případě, že byli negramotní, či málo vzdělaní. Co se týká správy těchto vězení, to měl na starost ženský řeholní řád a střeženy byly vojskem až do vydání zákona č. 16/1914 ř. z., o sboru stráže vězeňské. Dohled nad výkonem trestu prováděl domácí komisař, příslušný vrchní státní zástupce a v nejvyšší instanci generální inspektor pro vězeňství se sídlem v Praze. Ke zlepšení životních podmínek všech vězňů došlo až za vlády Leopolda II. v letech 1890-1892. Mnohem výraznější vliv na oblasti ukládání a výkonu trestu mělo až evropské osvícenství, které se snažilo zdůraznit racionální myšlení, společenský pokrok a humanitu jako ideály společnosti. 19. století tedy přineslo vznik klasifikačního a progresivního vězeňského systému, které zohledňovalo kategorizaci vězňů a jejich oddělování při výkonu trestu.

1.2 První republika a protektorát

Období první republiky se datuje v letech 1918 až 1938 a současně s jeho vznikem došlo k převzetí justičního a vězeňského systému podle rakouské monarchie. Od roku 1919 došlo k zdokonalení legislativní úpravy, organizace a celé správy vězeňství

---

⁶ VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>.

a docházelo především k prohlubování progresivního systému výkonu trestu, který se zakládal na postupném zmírňování vězeňského režimu, který byl závislý na průběhu nápravy trestanců, které bylo rozděleno na tři disciplinárních třídy. V rámci I. třídy se předpokládalo podmíněné propuštění z výkonu trestu uzákoněné v roce 1919. Rok 1928 už znamenal 6 mužských trestnic určených k výkonu trestů od 1 roku do doživotí, a to konkrétně tyto následující:

- dvě věznice určené prvotrestancům – jednalo se o Plzeň a Leopoldov,
- dvě věznice určené nepolepšitelným trestancům – jednalo se o Kartouzy a Ilavu,
- jedna věznice určená chorým a invalidním trestancům – jednalo se o Mírov, trestní ústav určený mladistvým do 20 let a trestem nad 6 měsíců – jednalo se o Mikulov⁷.

Vedle mužských věznic existovaly v této době také věznice ženské, které měly své oddělení pro mladistvé – jednalo se o věznici Řepy u Prahy. Tresty dlouhé půl roku až rok se vykonávaly v trestnicích odděleních krajských soudních věznic. Muži, jejichž trest byl delší, byli umístováni do tzv. přechodného ústavu v Leopoldově a to poté, co již vykonali dvě třetiny trestu. Mladistvým delikventům byly určeny polepšovny či trestní ústavy.

V této době bylo vězeňství řízeno příslušným oborem Ministerstva spravedlnosti, jenž spolupracoval s Mezinárodní komisí pro trestní právo a vězeňství. Domácí komisaři a občanskí kontrolóři pak dohlíželi, jak výkon trestu probíhal. Od roku 1921 tuto funkci převzali pověřeni úředníci ministerstva spravedlnosti.

Co se týká prvorepublikového Československého vězeňství, lze jej charakterizovat jako výrazně pokrokové, a to především v oblasti zvolených koncepcí rozvoje systému. Československé vězeňství v této době také převzalo světové trendy zakládající se na prohlubujících se humanistických principech. Velkým mezníkem v dalším rozvoji však byla následná okupace nacistickým Německem a příchod světového konfliktu s ohromnými následky, jež pro československé vězeňství znamenal obrát o 180⁸.

---

⁷ VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>.

⁸ VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>.

Protektorát Čechy a Morava probíhal na našem území v období let 1939 až 1945. V této době byl v podstatě zachován dosavadní justiční a vězeňský systém, a to včetně základní legislativní úpravy, organizace a správy vězeňství. V tomto období musela být každá norma, kterou protektorátní vláda vydala, schválena říšským protektorem. V rámci ministerstva spravedlnosti působil pověřenec Úřadu říšského protektora, jehož úkolem bylo zejména sledování a koordinace činnosti ministerstva s německými úřady. Vězení byla v této době využívána zejména pro potřeby německé justice a tajné státní policie, které měli výhradní pravomoc řešit trestné činy Velkoněmecké říši. Jednotlivé soudní věznice se vyznačovaly dvojitým vedením, které se skládalo z:

- českého protektorátního vedení – toto vedení mělo na starosti zpravidla provozní činnosti,
- německého říšského vedení – toto vedení zajišťovalo využívání věznice pro vazební účely nacistických soudů a vyšetřovací účely gestapa.

V době protektorátu museli všichni zaměstnanci působící v oblasti vězeňství, složit slib věrnosti Adolfu Hitlerovi společně se zkouškou z německého jazyka. Co se týká dohledu nad výkonem trestu, to měl stále na starosti domácí komisař, ale také úředníci nově zřízené Generální inspekce vězeňství pro výkon nejvyššího dozoru nad soudními věznicemi a trestními ústavy. V období protektorátu se nejen působnost dozoru, ale také všeobecná správa a řízení soudních věznic a trestnic měnila dokonce několikrát. S rokem 1943 přešla působnost dozoru na vrchní soudy a o dva roky později se zase vrátila do působnosti ministerstva spravedlnosti⁹.

1.3 Socializace

V období od konce protektorátu do roku 1948 došlo k několika pokusům obnovení vězeňství, které by stálo na demokratických principech, mezi které patřil nástroj

---

⁹ VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>.

trestu, společenská izolace a resocializace jedinců atd. Při této snaze ale působilo mnoho rušivých faktorů, mezi které patřily zejména přeplněné věznice, které ji sabotovaly¹⁰.

V roce 1945 se řízení a správa soudních věznic vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti. V této době také existovaly lidové soudy, které odsuzovaly nacistické zločince, zrádce a kolaboranty, kterým se říkalo retribuční vězni. Dekret z roku 1945 pak zřídil zvláštní nucené pracovní oddíly, které odstraňovaly válečné škody vzniklé na komunikacích a ve veřejných budovách a pomáhaly obnovit národní hospodářství, a to ve všech věznicích krajských soudů a také v trestních ústavech Plzeň, Mikulov, Mírov a Řepy.

V období let 1948 až 1989 prošlo české vězeňství několika vývojovými fázemi. První z nich začala právě v roce 1948 a to na podzim a trvala čtyři roky. Jednalo se o období, ve kterém se české vězeňství začíná měnit podle sovětského vzoru a docházelo tak k omezení základních lidských i občanských práv vězňů. V roce 1949 byl vytvořen nový, vojensky organizovaný Sbor vězeňské stráže, který měl za úkol střežit vězně. Na začátku 50. let došlo k redukci okresních a krajských soudních věznic a byly také likvidovány menší správní věznice a začala také unifikace vězeňských zařízení a centralizace jejich řízení. V této době také vznikly vlastní věznice a Státní bezpečnost řídila stále větší část vězeňství¹¹.

V období let 1953–1955 došlo k vyvrcholení tzv. třídního výkonu trestu, v rámci kterého dochází k uplatnění těch nejtvrděších podmínek u politických vězňů. V roce 1953 převzalo plnění úkolů vězeňství ministerstvo vnitra a také byl vydán Řád nápravných zařízení stanovující strukturu tzv. nápravných zařízení, která je členila do 6 stupňů střežení podle povahy trestného činu a závažnosti provinění. V roce 1955 byl pak vydán další řád, a to Řád pro nápravně pracovní tábory, který stanovil 4 typy táborů k využívání vězeňské práce a upravovaly jednotlivé kategorie odsouzených odděleně ubytovány a zaměstnávány. Ještě v roce 1961 existovala kategorie tzv. třídních nepřátel vykonávající trest v těch nejpřísnějších podmínkách. Tato kategorie vězňů byla také zařazována na fyzicky namáhavé a méně placené práce. V tomto období také vznikala zařízení, do

---

¹⁰ GRUNTORÁD, J. a P. UHL. *O československém vězeňství: (sborník Charty 77)*. Praha: Orbis, 1990. ISBN 80-235-0009-0.

¹¹ *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948–1989* [online]. Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2014, **2014**(5). Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HPV.04.pdf>.

kterých byly zavírány zvláště nebezpečně odsouzení. Konkrétně se jednalo o zařízení Leopoldov, Valdice, Plzeň a Pardubice. Kontrolou a inspekční činností se v této době zabývali pouze funkcionáři správy a příslušní prokurátoři.

V letech 1965 až 1989 došlo k reformě československého vězeňství, jelikož současný stav nebylo možné politicky udržet, a to z hlediska mezinárodních požadavků. V tomto období vznikl zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, a to podle Standardních minimálních pravidel určených pro zacházení s vězni. Podle tohoto zákona zařazovaly soudy trestance do třech nápravných výchovných skupin odpovídající typům nápravně výchovných ústavů, které byli rozděleny následovně:

- typ nápravně výchovného ústavu – do tohoto ústavu se zavírali trestanci, kteří byli odsouzeni poprvé, a to za činy, které byly nejméně nebezpečné,
- typ nápravně výchovného ústavu – do tohoto ústavu se zavírali trestanci, kteří byli odsouzeni poprvé ale za závažnější trestní činy, nebo ti, kteří v posledních 10 letech spáchali úmyslný trestný čin,
- typ nápravně výchovného ústavu – do tohoto ústavu byli zařazováni vězni, kteří spáchali nejzávažnější trestní činy a také zvláště nebezpeční recidivisté¹².

Od roku 1968 mělo vězeňství v kompetenci národní ministerstvo spravedlnosti a v rámci reformy došlo k rozvoji činnosti Výzkumného ústavu penologického. V polovině roku 1969 došlo k definitivnímu nástupu normalizace, které byly společně s obnovením donucovací a izolační funkce vězeňství realizovány až do konce roku 1972. V období od konce roku 1973 až do listopadu 1989 nedošlo v oblasti vývoje českého vězeňství k velkému rozvoji. Pro 70. léta je příznačné přizpůsobování organizační struktury vězeňství potřebám širokého pracovního nasazení vězňů a počátkem 80. let docházelo ve znamení odstraňování posledních pozůstatků liberalizace českého vězeňství, které panovalo od 60. let a docházelo k pokusu o nastolení byrokratického přístupu v duchu neostalínismu. Druhá polovina 80. let přinesla do českého vězeňství znovu projevující se protichůdné trendy. Na jedné straně se začaly objevovat snahy kriminalizovat činnost zastánců lidských práv. Na straně druhé dochází k sílícímu

---

¹² VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>.

veřejnému mínění, které je ovlivněno mezinárodním vývojem i pokusy o vnitropolitické a ekonomické změny¹³.

1.4 Vývoj od roku 1989

Na počátku devadesátých let stále působil enormní tlak, který měl za úkol odstranit justiční nespravedlnost, která vedla k nepokojům a vzpourám. Tento tlak se uvolnil až po pádu totalitního režimu a české vězeňství bylo prostoupeno tísnivou atmosférou, která byla spojena s morálním a profesním rozkladem vězeňského personálu, který nedokázal přijmout moderní penologické poznatky. Z tohoto důvodu dochází v tomto období k očistě vězeňského personálu. Aby mohla transformace dále pokračovat, bylo potřeba zpracovat novou koncepci, která je v souladu s mezinárodními konvencemi. V našich podmínkách je takový proces označován jako humanizace českého vězeňství, které nastoupilo cestu demokratizace a plného respektování lidských práv jedince, a to i v době, kdy se nachází ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody¹⁴.

V lednu roku 1990 byla vyhlášena široká amnestie, které snížilo počet vězňů z 22 000 osob na 6 000 osob. Společně se zrušením trestu smrti byl zaveden trest doživotní. V průběhu let 1990–1991 pak v rámci Sboru nápravné výchovy probíhalo ověřování způsobilosti nejen v oblasti odborné, ale také té morální. Nová koncepce vězeňství v duchu Evropských vězeňských pravidel pak byla zpracována v roce 1992. V souvislosti s tím byl vydán zákon číslo 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži zásadně reformující organizaci, řízení a výkon českého vězeňství.

Rok 1993 přinesl zánik Sboru nápravné výchovy a úkoly státní správy plnila Vězeňská služba, za kterou zodpovídal generální ředitel jmenovaný ministrem spravedlnosti. Současně došlo k posílení pravomocí ředitelů vazebních věznic i věznic. V tomto roce pak vznikl také nový zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby stanovující to, že obvinění mohou být podrobeni pouze omezením, která jsou pro trestní řízení nutná.

---

¹³ *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948–1989* [online]. Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2014, **2014**(5). Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HPV.04.pdf>.

¹⁴ HÁLA, J. 2005. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 171 s. ISBN 80-86708-05-5.

O rok později byl vydán zákon č. 294/1994 Sb., měnící či doplňující zákon č. 56/1956 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který vedl k prohloubení humanizace a odborného zacházení s odsouzenými. Tato úprava zákona také vedla k novému pojmenování a členění zařízení pro výkon trestu na věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou a také přinesl změny v oblasti umístování odsouzených do těchto typů¹⁵.

Dalším zákonem je zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který byl vydán k požadavkům Evropských vězeňských pravidel. Co se týká dohledu nad výkonem vazby a trestu, tím se začali zabývat příslušní státní zástupci, poslanci a inspekční instituce spojené s Radou Evropy a Organizací spojených národů.

---

¹⁵ VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>.

2 SYSTÉM VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Pro vězení je příznačné to, že na rozdíl od ostatních institucí, se za jejich zdmí shromažďují jedinci nedobrovolně a jejich volný čas a aktivity jsou striktně strukturovány. Jedná se o autoritativní instituci, jenž přebírá zodpovědnost za své svěřence a má také možnost je sankciovat za nežádoucí chování. Každý odsouzený má pouze omezený manévrovací prostor pro prosazování svých zájmů. Vězení také představuje značnou zátěž pro odsouzené, ale také si klade vysoké nároky na vězeňský personál, který má za úkol starat se o izolaci a převýchovu vězňů¹⁶.

2.1 Vznik vězeňství

Vznik a vývoj českého vězeňství je úzce souvisí se vznikem a vývojem státu, trestního práva a soudnictví na území Čech, Moravy a Slezska, tedy v 10. století za vlády Přemyslovců. Jedním z pohledu sledování vývoje věznic na území České republiky je sledování vývoje s ohledem na účel zařízení, subjektu a objektu věznění a také na obecných a zvláštních podmínkách panujících v těchto zařízeních. S ohledem na toto bylo možné se setkat s několika typy věznic, která jsou následující:

- zeměpanské vězení – toto vězení existovalo v období 995-1627 a bylo určeno především pro vazební účely zeměpanského soudu, jemuž zpravidla předsedal územní vládce – čili král, kníže nebo pověřený správce hradu. Také bylo určeno pro zadržování osob šlechtického původu. Vězni byli ubytováni ve vězeňských kobkách, které se nacházely ve sklepních prostorách nebo věžích hradů. Pokud byla vězněná osoba šlechtického původu, byla zavřena v prosvětlené a zařízené místnosti, který byla vybavena jednoduchým nábytkem. V zeměpanském vězení pak jako stráž působila vojenská posádka. Obecné podmínky pak byly lepší zejména pro osoby šlechtického původu, které měli povoleno se mýt, nosit své šaty, dostávat lepší stravu, měli nárok na zdravotní péči, vycházky i tělesná

---

¹⁶ VS ČR. *Výroční zpráva za rok 2018, 2019* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-VS-%C4%8CR-2018.pdf>.

cvičení, mohli se občas stýkat se svou rodinou či přáteli, užívat své osobní věci či ve svém volném čase číst či psát. Pro všechny byl určen kněz, který jim mohl poskytnout duchovní útěchu. Mezi zvláštní podmínky tohoto vězení pak patřilo oddělování poddaných od šlechty, diferenciací vězňů podle pohlaví a věku u osob šlechtického původu, u poddaných bylo využíváno donucovacích prostředků v podobě přikování ke zdi a pokud nějaký vězeň chtěl vyřídit žádosti a stížnosti, to měl na starosti správce hradu a opět jen u osob šlechtického původu. Zeměpanské vězení bylo příkladem vězeňského systému, který byl považován za tzv. asociační a izolační. Tento typ věznic tedy sloužil především k zajištění bezpečnostních podmínek na společných nebo samovazebních celách, které bránily v útěku či napadení strážce. Do toho, jak přísné budou podmínky vězení bylo ovlivněno mimo jiné také to, zda se jednalo o zajišťovací vazbu nebo věznění pro dluhy a zločiny¹⁷.

- církevní vězení – toto vězení existovalo v období 1222–1781 a jeho hlavním účelem byla především vazba používaná především církevním soudem, který byl v působnosti příslušného biskupa, do jehož jurisdikce náležely církevní osoby. Dále sloužilo i k zajišťovací a trestní vazbě a internaci šlechticů v ženských kláštorech. Dozor zde vykonávala především vyčleněná část hradní vojenské posádky nebo vybraní řeholníci či řeholnice příslušného kláštera. Co se týká obecných podmínek vězení, ty byly velmi podobné podmínkám zeměpanského vězení, a to se zřetelem na stavovskou příslušnost vězňů. Zvláštní podmínky věznění pak klasifikovaly vězně tak, že od sebe oddělovali jednotlivé kněží, řeholníky či ženy šlechtického původu. Ostatní zvláštní podmínky byly podobné zeměpanskému vězení¹⁸.
- stavovské vězení – toto vězení existovalo v období 1253–1850 a sloužilo k vazebním, zajišťovacím a trestním účelům zemského soudu, kterému předsedal panovník s členy svého panského stavu. Jelikož do jeho působnosti spadali opět osoby šlechtického původu, jednalo se prakticky o typ zeměpanského vězení, jen s tím rozdílem, že stavovské vězení bylo koncipováno především pro šlechtu. Obecné podmínky věznění tak byly stejné jako u zeměpanského vězení a v rámci

---

¹⁷ KÝR, A., Typologie historických vězeňských zařízení. *Historická penologie*. 2005, roč. 3, č. 1, s. 2.

¹⁸ KÝR, A., Typologie historických vězeňských zařízení. *Historická penologie*. 2005, roč. 3, č. 1, s. 3.

zvláštních podmínek nedocházelo k žádným donucovacím prostředkům, se všemi vězni se zacházelo naprosto stejně a případné žádosti a stížnosti řešil panovník¹⁹.

- městské vězení – toto vězení existovalo v období 1287-1850 a bylo určeno k zajištění vyšetřovací a zajišťovací vazby pro městský soud s hrdelem právem. Do těchto věznic se umísťovali především měšťané, tuláci a poddaní z okolních statků a panství. Věznici strážily členové městské stráže a později městské gardy. Cely se nacházely nad úrovní země či ve sklepech a suterénech. Vězni se rozdělovali především podle toho, jaký spáchali zločin a podle toho měli buď lepší či horší podmínky. Nadzemní cely byly známy jako tzv. přední vězení, suterénní kobky v tzv. zadním vězení a sklepní kobky – tzv. sklep nebo „čertův kabát“. Pro vězně v předním vězení byly obecné podmínky věznění mnohem lepší než pro ostatní. Měli právo na hygienu, vlastní ošacení, vycházky, styk s rodinou a přáteli, užívání osobních věcí či mimopracovní činnost. Co se týkalo stravování a zdravotní péče, to musela odsouzenému hradit jeho rodina. Zlepšení podmínek pro všechny vězně pak přišlo s příchodem 18. století, donucovací prostředky jako okovy a klády se nepoužívaly pouze v předním vězení a případné vyřizování stížností měl na starosti městský kancléř při denní vizitaci předního a zadního vězení. Diferenciace dle věku či pohlaví nebyla zpravidla prováděna²⁰.
- vrchnostenské vězení – toto vězení existovalo v období 1627–1849 a jednalo se o vězení, které vzniklo v souvislosti s vrchnostenskými soudy jakožto soudní pravomoc šlechty a nešlechtických držitelů velkostatků nad poddanými. Co se týká provedení věznice, je velmi podobné modelu zeměpanského vězení v případě věznění poddaných.

2.2 Typy věznic

V České republice se od října 2017 rozdělují věznice pouze na dva následující typy:

- **věznice s ostrahou** – odsouzení se v tomto typu věznice pohybují organizovaně a vždy pod dohledem nějakého zaměstnance vězeňské služby. Odsouzení zde

---

¹⁹ KÝR, A., Typologie historických vězeňských zařízení. *Historická penologie*. 2005, roč. 3, č. 1, s. 3.

²⁰ KÝR, A., Typologie historických vězeňských zařízení. *Historická penologie*. 2005, roč. 3, č. 1, s. 5.

pracují na vnitřních pracovištích. Co se týká návštěv pro odsouzené, ty se realizují zpravidla společně s dohledem vězeňské služby, která je s návštěvou v jedné místnosti. Těmto odsouzeným může ředitel věznice udělit kázeňskou odměnu ve formě opuštění věznice až na 24 hodin, ale maximálně jednou za měsíc. Do věznice s ostrahou může podle zákona soud poslat pachatele, který nesplňuje podmínky pro zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou²¹.

- **věznicí se zvýšenou ostrahou** – odsouzení se zde také pohybují organizovaně, a to vždy pod dohledem příslušné vězeňské služby. Co se týká práce, tu také vykonávají uvnitř věznice, při které jsou opět střeženi, nebo mají možnost pracovat uvnitř cely. Odsouzeným v tomto typu věznice není povolen pohyb a s návštěvou je v jedné místnosti opět vězeňská služba²². Do věznice se zvýšenou ostrahu může soud poslat pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest, nebo kterému byl uložen trest odnětí svobody za následující trestné činy:
  - spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
  - zvláště závažný zločin, který byl potrestán více než osmi let odnětí svobody,
  - úmyslný trestný čin.
  - odsouzenec, který v posledních pěti letech uprchl nebo se pokusil uprchnout z vazby, z výkonu trestu nebo z výkonu zabezpečovací detence²³.

Podle zákona má také soud možnost pachatele, který splňuje výše uvedené podmínky, zařadit do jiného typu věznice, a to s ohledem na závažnost trestného činu a na stupni a povaze pachatele, podle kterého lze odhadnout, že dokáže vést řádný život. Do věznice se zvýšenou ostrahou musí soud zařadit pachatele odsouzeného k doživotí.

---

²¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

²² VS ČR. *Vazební věznice Praha Pankrác. Výkon trestu odnětí svobody* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-pankrac/o-nas/vykon-vezenstvi/vykon-trestu-odneti-svobody/>.

²³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Věznice s ostrahou jsou rozděleny do tří oddělení, které jsou diferencované podle stupně zabezpečení, který se určuje na základě vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik. Co se týká vnějšího rizika, tím se vyjadřuje míra toho, jak je odsouzený nebezpečný pro společnost, a to především z pohledu spáchaného trestního činu, za který byl odsouzen. Součástí vnějšího rizika je také délka trestu, forma zavinění a také skutečnost, zda byl odsouzen poprvé. Vnitřní riziko pak vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu, u kterého se přihlíží zejména na individuální charakteristiku odsouzeného. V rámci vnitřního rizika se zohledňuje především povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku²⁴.

Věznice s ostrahou se dělí na tři základní oddělení, kterými jsou oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Do jednotlivých typů oddělení věznic se zařazují odsouzení následovně:

- **nízký stupeň střežení** – do tohoto oddělení patří nedbalostní skutky s maximálním trestem 3 roky a úmyslné skutky s maximálním trestem do 1 roku, tedy v případě, že se nejedná o sexuálního násilníka, dealera drog, násilníka pod omamnou látkou či pachatele jiného násilí.
- **střední stupeň střežení** – do tohoto oddělení patří nedbalostní skutky s trestem vyšším než 3 roky a také úmyslné skutky s trestem nad 3 roky a také pro ty, kteří nebyli ve výkonu trestu více jak třikrát a současně se nejedná o sexuálního násilníka, dealera drog, násilníka pod omamnou látkou či pachatele jiného násilí.
- **vysoký stupeň střežení** – do tohoto oddělení patří všechny ostatní trestné činy²⁵.

2.3 Zaměstnanci

Zaměstnanci vězení se nazývají vězeňská služba a její působnost a úkoly upravuje zákon č. 555/1992 Sb. České národní rady o Vězeňské a justiční strážní České republiky a vyhláška č. 345/1995 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu

---

²⁴ VS ČR. *Základní informace* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/onas/zakladni-informace/>.

²⁵ Obase.cz, *Typy věznic* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <http://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/typy-veznic/>.

trestu odnětí svobody. Ve věznici obou typů pracují s odsouzenými především stabilní týmy zaměstnanců Vězeňské služby, které se skládají ze speciálních pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků, vychovatelů a dozorců, kteří prošli speciální odbornou přípravou. Jednomu vychovateli je svěřeno do péče zpravidla nejvýše 20 odsouzených²⁶.

Vězeňská služba je rozdělena na tři základní složky. Každá z nich plní své povinnosti dané zákonem a dalšími předpisy a současně musí plnit příkazy a rozhodnutí svých nadřízených. Složkami vězeňské služby jsou tedy:

- **vězeňská stráž** – jedná se o ozbrojenou složku zajišťující pořádek a dohled nad kázní odsouzených. Působí zejména ve vazebních věznicích určených pro výkon trestu, které spravuje a střeží. Jejím dalším úkolem je převod a eskort odsouzených na léčení či výchovu. V případě potřeby mohou příslušníci vězeňské stráže pomáhat plnit úkoly justiční stráže a pomoci jim zajistit pořádek a kázeň. Jedná se však pouze o výjimečnou pomoc, která musí být odsouhlasena od generálního ředitele.
- **justiční stráž** – stejně jako u vězeňské stráže se jedná o ozbrojenou složku zajišťující pořádek a dohled nad kázní odsouzených. Justiční stráž má na starosti zajištění pořádku a bezpečnosti v okamžiku, kdy dochází k výkonu pravomoci soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Jejím hlavním úkolem je tedy nejen ochrana úřední osoby, ale i svědků tím, že zabraňuje vstupu nepovolaným osobám. Další její náplní je doručování písemností soudu či státního zastupitelství a konání dalších činností, které dokážou zajistit pořádek, bezpečnost průběhu soudního řízení. Může být povolána k pomoci na plnění úkolů vězeňské správy, která musí být opět schválena generálním ředitelstvím.
- **správní služba** – tato část vězeňské služby má za úkol rozhodovat ve správním řízení, a to podle zvláštních předpisů. Součástí jejich úkolů je také zabezpečení organizační, ekonomické a výchovné činnosti. Správní služba se skládá z občanských zaměstnanců, ale i příslušníků sboru. Ve výjimečných případech

---

²⁶ Vyhláška č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>.

také mohou být převeleny na úkoly, které standardně vykonává vězeňská nebo justiční stráž, a to opět se souhlasem generálního ředitelství²⁷.

2.4 Organizační struktura

Obrázek 1: Organizační struktura vězeňské služby

Zdroj²⁸

2.5 Výkon trestu odnětí svobody

2.5.1 Podmínky úspěšného zacházení

Program zacházení s odsouzenými se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzenými, zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání nebo jiné náhradní činnosti směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života²⁹. V rámci České republiky představují podmínky úspěšného

²⁷ Zákon č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>.

²⁸ VS ČR, Generální ředitelství, odbor správní. *Statistická ročenka: Vězeňské služby České republiky 2015*. Praha, 2016.

²⁹ KROUPOVÁ, K. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: Vybrané pojmy*. Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-2719-345-5.

zacházení celostátní formálně sjednocené programy, které tvoří souhrn aktivit v oblasti utváření vnějších vztahů, pracovních, speciálně výchovných, vzdělávacích a zájmových aktivit. Program zacházení se stanovuje pro každého odsouzeného, a to jako základní forma cílevědomého a komplexního působení na něj. Program úspěšného zacházení se nevypracovává pro trestance odsouzené na méně než 3 měsíce³⁰. Všechny programy zacházení jsou zpracovávány na základě vypracované komplexní zprávy o odsouzeném, která obsahuje několik informací, které získali kvalifikovaní pracovníci, mezi které patří lékař, psycholog, speciální pedagog či sociální pracovník. Součástí každého programu zacházení je mimo jiné také určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života.

Podle vyhlášky MS č. 345/1999 se programy zacházení s odsouzenými rozdělují na pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciální výchovné aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. V březnu roku 2015 vstoupila v platnost rozsáhlá novela Řádu o výkonu trestu odnětí svobody, ve které došlo k redefinici základních principů tohoto programu. Pro každého odsouzeného je zvolen vhodný komplexní program, při kterém je současně sledována především minimalizace identifikovaných rizik, které měly nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páchání trestné činnosti v budoucnu. Programy zacházení jsou rozděleny na zacházení podle míry rizik a v případě, že odsouzený nezvolí některou z navržených alternativ, je mu automaticky přidělen minimální program, jehož základem jsou především pracovní aktivity, které odpovídají zdravotnímu stavu odsouzeného.

V pravidelných termínech také dochází k hodnocení plnění cílů tohoto programu, jehož součástí jsou i aktualizace, které jsou v souladu s vývojem osobnosti odsouzeného a změnami v jeho chování a jednání³¹. Součástí Listiny základních práv a svobod je právo na vzdělání, které odsouzeným nesmí být upřeno, jelikož představují nezastupitelnou funkci. Díky vzdělávacím aktivitám mohou odsouzení zvyšovat svojí kvalifikace, kterou

---

³⁰ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

³¹ VS ČR. *Věznice Valdice. Program zacházení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/vykon-vezenstvi/program-zachazeni/>.

po propuštění mohou uplatnit na trhu práce, ale také slouží k osobnímu růstu a společenskému vzestupu³².

Mezi vzdělávací aktivity odsouzených patří umožnění dokončení základní školní docházky, středoškolské vzdělávání, rekvalifikační kurzy, vyučení se v různých oborech a odstranění určité zanedbanosti v rámci výuky negramotných odsouzených. Vzdělávací programy jsou realizovány v rámci jednotlivých vzdělávacích programů v rámci středních odborných učilišť, odborných učilišť a učilišť, nebo je vzdělávání vedeno odbornými zaměstnanci vězeňské služby³³. Co se týká vzdělávacích aktivit, ty jsou realizovány v denní či večerní formě. Večerní forma vzdělávání je pak zřizována pro odsouzené, kteří se chtějí nejen vzdělávat, ale současně chodit do práce. V případě, že odsouzený nestihne ve výkonu trestu dostudovat, má právo na dané škole toto vzdělání dokončit i propuštění. Věznice mohou spolupracovat s občanskými sdruženími a vzdělávací kurzy lze realizovat mimo jiné také díky grantům z Evropských fondů³⁴.

2.5.2 Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených

Co se týká oblasti pracovních aktivit, v rámci programu zacházení se hovoří především o vykonávání činností, které jsou nezbytné k zajištění chodu věznice. Konkrétně se jedná o úklidové práce, brigádnická činnost atd. Povinnost pracovat má každý odsouzený v případě, že je mu přidělena práce a současně není uznán dočasně neschopným, nebo zdravotně nezpůsobilým. Pokud je odsouzený zaměstnaný u jiného subjektu, než je věznice, je potřeba její písemný souhlas. V roce 2015 došlo k významnému navýšení počtu aktivit a projektů, které pomohly zvýšit zaměstnávání vězňů. Mezi základní formy zaměstnávání odsouzených patří:

- vnitřní provoz – konkrétně se jedná o úklid, kotelnu, údržbu, autodílna, sklady atd.,
- provozovny střediska hospodářské činnosti – konkrétně se jedná o úklidové práce, montážní práce atd.,

---

³² HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

³³ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-7044-772-9.

³⁴ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

- vlastní výroba – konkrétně se jedná o šití, kovovýrobu atd.,
- cizí subjekty – pracovní aktivity vězňů probíhají uvnitř věznic, nebo na pracovištích mimo věznice³⁵.

Co se týká vzdělávací oblasti, ta je zajišťována především v rámci školského vzdělávacího střediska formálním a neformálním způsobem. Formální způsob nabízí možnosti doplnění základního vzdělání i vyučení. Neformální způsob pak nabízí různé kroužky³⁶.

2.5.3 Resocializace

Ve vězení jsou v procesu resocializace vězni rozdělováni tak, aby se mohli účastnit programu zacházení tak jak potřebují. Co se týká resocializačního působení na odsouzené, je možno použít klasifikaci odsouzených spojenou s procesem socializace, která je následující:

- prosociální typ – jedná se o odsouzené, které jsou orientovaní na konvenční a legální normy. Zpravidla se jedná o odsouzené, které jsou ve výkonu trestu poprvé a konkrétně se pak jedná nejčastěji o pachatele nedbalostních trestných činů nebo činů, které spáchal v okamžiku, kdy se naházel pod extrémním sociálním nebo psychickým nátlakem. Pokud se podíváme na jejich vztahy k rodině, ty jsou relativně těsné a o nabízený výchovný program mají opravdu zájem. Prosociální typ odsouzených tak má největší naději na korekci svého chování.
- antisociální typ – jedná se o odsouzené orientované na kriminální normy. Nejčastěji se stýkají se svými vězni všech druhů. Antisociální typ je typ odsouzeného odpovídající deviantně socializovanému jedinci, jehož kriminální kariéra začíná již v mladistvém věku.
- pseudosociální typ – jedná se o odsouzené zdůrazňující osobní zisk před kolektivními výhodami. Hlavním jeho rysem je nespolehlivost a kriminální

---

³⁵ VS ČR, *Zaměstnávání vězňů* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zamestnavani-veznu/>.

³⁶ VS ČR. *Věznice Valdice. Program zacházení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/vykon-vezenstvi/program-zachazeni/>

kariéru začínají zpravidla až po tom, co dosáhnou úctyhodné společenské pozice a proces socializace zpravidla probíhá deficitně.

- asociální typ – jedná se o odsouzené chovající nedůvěru v každý druh osobního vztahu a z toho důvodu neradi navazují moc kontaktů. Jejich kriminální kariéra bývá nejdělnější a velmi často recidivují. Delikty, které páchají, bývají různorodé. Asociální typy zpravidla vyrůstají bez péče svých rodičů, nedokážou plánovat svou budoucnost v reálném světě a bývají egocentričtí³⁷.

2.6 Specializované oddělení

Ve věznicích je možno zřídit specializované oddělení, které je určeno odsouzeným se specifickými potřebami. Odsouzení zde mívají rozšířený program zacházení, který zahrnuje mimo jiné také terapeutické intervence zaměřující se na konkrétní poruchu či specifickou potřebu³⁸.

V současnosti existují ve vězeňské službě v České republice následující specializovaná oddělení:

- 9 oddílů sloužících pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování,
- 6 oddílů sloužících pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování s individuálním zacházením,
- 5 oddílů sloužících pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací,
- 10 oddílů sloužících pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek,
- 1 oddíl sloužící pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním alkoholu a patologickým hráčstvím,

---

³⁷ ŠTĚRBA, V. *Penologie. I.* Vydání. Brno: Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5.

³⁸ MAREŠOVÁ, A. a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza.* Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 173 s. Studie. ISBN 978-80-7338-157-8

- 9 oddílů sloužících pro výkon ochranného léčení (sexuologického, protitoxikomanického, protialkoholního a patologického hráčství). 29 oddílů sloužících pro výkon trestu odsouzených trvale pracovně nezařaditelných³⁹.

Ochranné léčení lze zařadit mezi ochranná opatření, které je definováno jako specifické právní následky nejen trestného činu, ale i činu jinak trestného⁴⁰. Co se týká nařízení ochranného léčení, to může soud nařídít jednat jako samotné léčení, nebo jako doplněk k trestu odnětí svobody. Příkladem věznice, kde trestanci vykonávají ochranné léčení je následující:

- věznice Heřmanice – ochranné léčení protitoxikomanické a protialkoholní,
- věznice Kuřim – specializované oddělení pro výkon ochranného léčení sexuologického,
- věznice Opava – specializovaná oddělení pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a pro léčbu patologického hráčství,
- věznice Rýnovice a Znojmo – specializovaná oddělení pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického,
- věznice Opava – ochranné léčení pouze pro ženy,
- věznice Světlá nad Sázavou – specializované oddělení určené pro výkon trestu matek nezletilých dětí, které mohou mít do tří let u sebe a také pro trvale pracovně nezařaditelné ženy,
- věznice Pankrác, Pardubice, Plzeň.... – specializovaná oddělení určená pro výkon trestu trvale pracovně nezařaditelných odsouzených mužů⁴¹.

2.6.1 Doživotní trest

Specifickou skupinu v českých věznicích tvoří vězni odsouzení na doživotí za nejzávažnější trestnou činnost, kterých je aktuálně k 9.12. 2019 49 vězňů, a z toho 46

---

³⁹ VS ČR. *Výroční zpráva za rok 2018, 2019* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-VS-%C4%8CR-2018.pdf>.

⁴⁰ VÁLKOVÁ, H. a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

⁴¹ MAREŠOVÁ, A. a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 173 s. Studie s. 69. ISBN 978-80-7338-157-8.

mužů a 3 ženy⁴². S doživotně odsouzenými se zachází podle platné legislativy, které znamená, že v případě, že je doživotně odsouzený vyřazen z věznice se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, může vykonávat trest odnětí svobody v kterékoliv věznici, která je vhodně zabezpečena.

Podle zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník patří trest doživotí podle § 54 mezi výjimečné tresty, který může být uložen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje. Trest odnětí svobody může soud pachateli uložit v případě, že spáchal zvlášť závažný zločin vraždy podle § 140 odst. 3, nebo který při spáchání zvlášť závažného zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 3, vlastizrady (§ 309), teroristického útoku podle § 311 odst. 3, teroru (§ 312), genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje podle § 411 odst. 3, válečné krutosti podle § 412 odst. 3, perzekuce obyvatelstva podle § 413 odst. 3 nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 odst. 3 zavinil úmyslně smrt jiného člověka, a to za následujících podmínek:

- že takto spáchaný zločin je závažný zejména z toho důvodu, že čin byl proveden zvlášť zavrženíhodným způsobem, nebo k němu pachatele vedla zvlášť zavrženíhodná pohnutka, nebo má těžko napravitelné následky,
- uložení doživotního trestu je vyžadováno společností k její ochraně nebo již neexistuje naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let.

Soud, který uložit trest odnětí svobody na doživotí, má možnost rozhodnout také o tom, že výkon trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává⁴³.

Doživotně odsouzení v současnosti nevykonávají svůj trest izolovaně jako dřív, ale v menších či větších kolektivech. V jak velkém kolektivu jej budou vykonávat záleží na následujících podmínkách:

- individuální posouzení míry nebezpečnosti a rizik – jedná se o míru závažnosti a pravděpodobnosti nebezpečného jednání během věznění a také po propuštění.

---

⁴² VS ČR. *Rychlá fakta* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>.

⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

- podle komplexního vyhodnocení a zaměření programu zacházení.

V roce 2018 byl odborem výkonu vazby a trestu pravidelně prověřován Standard zacházení s velmi nebezpečnými odsouzenými, který vznikl o rok dříve a který je určen k nastavení jednoho modelu zacházení a následné implementace. Obsahem tohoto standardu jsou především metodické zásady, podle kterých se s doživotně odsouzenými zachází. Doživotně odsouzení jsou pak umístěni do oddílu se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, jehož cílem není pouze jejich izolace, ale také možnost individuálního přístupu k odsouzenému a k tomu, aby je bylo možné zařadit do standardního výkonu trestu, a to nejdříve po vykonání odnětí svobody v délce deseti let. Co se týká podmíněného propuštění, ti mohou být propuštěni nejdříve po dvaceti letech po výkonu trestu, u tzv. zosřteného doživotí pak až po třiceti letech. Podmínkou tohoto propuštění je ale to, aby s ohledem na okolnosti činu, za který byl odsouzen a jeho osobnosti, nehrozilo opakování spáchání tohoto činu. Dalším obsahem těchto standardů je nastavení klíčových oblastí, kterými jsou agrese, sociální kompetence a práce s trestnou činností a hlavní zásady pro vyhodnocování programu zacházení⁴⁴.

2.6.2 Nepodmíněné odnětí svobody

Podle zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník je nepodmíněné odnětí svobody upraveno podle § 55. Nepodmíněný trest odnětí svobody se ukládá maximálně na dvacet let, a to v případě, pokud se nejedná o mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59), ukládání trestu pachateli, který spáchal zločin ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108) nebo o výjimečný trest (§ 54). Zákon dále upravuje, že za trestné činy, u kterých nepřevyšuje horní hranice trestní sazby pět let, je možno nepodmíněný trest odnětí svobody uložit pouze v případě, že jiný trest by nevedl k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Co se týká zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 nebo 2, lze nepodmíněný trest odnětí svobody uložit jen za podmínky, že uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti.

U odsuzovaných mladistvých, kteří nepřekročili devatenáct let, je výkon nepodmíněného odnětí svobody upravován podle zvláštních podmínek, které říkají, že

---

⁴⁴ VS ČR. *Výroční zpráva za rok 2018, 2019* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-VS-%C4%8CR-2018.pdf>.

trest vykonávají odděleně od ostatních odsouzených ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé s uplatňováním vnitřní diference. V současnosti se však lze v této oblasti setkat s problémem, kdy zákon povoluje oddělení mladistvých od dospělých pouze mříží, která však nebrání jejich vzájemné komunikaci, která může vést k rozšíření kriminální infekce. Dalším problémem současného vězeňství je také to, že nejsou k dispozici specializované věznice, které jsou určeny pro výkon trestu mladistvých⁴⁵.

V roce 1990 došlo ke zrušení nápravně výchovného ústavu pro mladistvé v Libkovicích. Poté byli mladiství umístováni do věznice Všešrdy, jenž byla brána pouze jako formální samostatná věznice, jelikož oficiálně se jednalo o první řadě dozorovou a dohledovou věznicí pro dospělé odsouzené. Co se týká vnitřní diference, jsou mladiství rozdělováni do čtyř základních skupin, a to nejen podle spáchaného provinění, ale také charakteristiky osobnosti. Podle vyhlášky č. 345/1999 Sb., řád výkonu trestu odnětí svobody se jedná o následující skupiny:

- A – do této skupiny patří odsouzení s normální osobností, u kterých jejich poruchy chování vyplývají z nevhodného sociálního prostředí, emocionální a sociální nevyzrálosti či špatného zacházení.
- B – do této skupiny patří odsouzení, jejichž osobnostní vývoj je disharmonický,
- C – do této skupiny patří odsouzení s poruchami chování. Mezi tyto poruchy patří také poruchy způsobené užíváním návykových látek vyžadující specializovaný výkon trestního opatření.
- D – do této skupiny patří odsouzení s mentální retardací⁴⁶.

S problematikou odsuzování mladistvých je potřeba zmínit také zvláštní věkovou skupinu vězňů, které se nazývají tzv. mladé dospělé. Jedná se o odsouzené ve věku 18 až 23 let, která je zvláštní především tím, že se jedná o věkové období, ve kterém u mladého jedince dochází ke skutečnému „vyhranění se“, kdy se rozhoduje, zda vstoupí na kriminální dráhu, či ji odmítne. V tomto věku se pak definitivně dotváří osobnost a hodnotový systém, a proto je možno s jedincem efektivně pracovat a započatou kriminální kariéru u něj zvrátit. Mladí dospělí by měli ideálně tvořit samostatnou skupinu,

---

⁴⁵ VS ČR. *Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf.

⁴⁶ Vyhláška č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>.

u kterých by měl být program zacházení uzpůsoben jejich psychickým vývojovým specifikům. Zároveň by měli trest odnětí svobody vykonávat odděleně od dospělých vězňů, stejně tak i odděleně od mladistvých⁴⁷.

---

⁴⁷ MAREŠOVÁ, A. a kol. Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 173 s. Studie, s. 81. ISBN 978-80-7338-157-8.

3 OSOBNOSTI ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ

3.1 František Josef Řezáč

František Josef Řezáč žil v letech 1819–1879 a jedno z jeho přání bylo rozdělení vězňů podle závažnosti spáchaných trestných činů. František Josef Řezáč byl považován za průkopníka počátků vězeňského školství. Od roku 1847 publikoval mnoho naučných spisů, podle kterých byly vězňové školně vychováváni. V roce 1852 vydal na své vlastní náklady spis „Vězeňství v dosavadních způsobech svých“ obsahující především návrh týkající se zdárnějšího trestání a polepšování zločinců. Jednalo se o publikaci, která se stala základním spísem českého humanizovaného vězeňství, a to zejména z toho důvodu, že zde objevil požadavek využívání oboru pedagogiky a dalších vědních oborů, které pomáhají převychovat vězně, a to včetně humánnějšího zacházení s nimi. Řezáč během své praxe nabyt přesvědčení, že mnohem účinnější než převýchova ve vězení, je na populaci působit včasnou a účinnou preventivní výchovou a také vzděláváním školní mládeže a dospělých. Jeho přínosem je také vytyčení hlavních zásad humanizovaného vězeňství a prostředků zacházení s vězni. Ze všech těchto přínosů čerpá také současné vězeňství a to tak, že se zabývá následujícími třemi základními stránkami, mezi které patří občansko zákonní, nábožensko mravní a vychovatelská s tím, že ve věznicích by nemělo docházet k dalšímu morálnímu úpadku vězňů, ale naopak by mělo docházet k jejímu zlepšení. Podle Řezáče by tedy v humanizovaném systému vězeňství měl hrát významnou roli učitel, což platí i v současnosti. Věznice by také měly vést odsouzené zejména k pravdivosti, pracovitosti, opravdovosti a poslušnosti, což ve svém důsledku vede ke snížení recidivy. Řezáč také zastával názor, že do věznic by měli být zavíráni pouze ti, kteří jsou nepolepšitelní, tedy ti, kteří společnosti škodí opakovaně. Již v 19. století zdůrazňoval potřebu komplexního působení výchovných prostředků a péče po propuštění. Dalším spísem, který vydal, byl v roce 1854 německy psaný „Über die seelsorgerliche Wirksamkeit in den österrichischen Detentions – und Strafanstalten“, který opět vydal na vlastní náklady. Jeho obsahem byla především problematika praktického uplatňování podmínek vedoucí k výchovnému ovlivňování vězňů.

Řezáč se o nutnosti vzdělávání vězňů osobně přesvědčil v letech 1847–1856, kdy působil jako vězeňský kněz ve Svatováclavské pražské zemské trestnici, kam byl uzavřen na pět dní, a to bez jakéhokoli seznámení se s podstatou obvinění. Během tohoto pobytu se setkal s neurvalým zacházením vojáků a také s nejistotou svého dalšího osudu. V roce 1851 se pak podílel na sestavení výukového plánu pro vězně, který měl sloužit zejména k mravnímu polepšení vězňů a k účelnějšímu využití pracovních sil. I přes schválení tohoto plánu, nebyl za svou vysoce humánní náplň, v té době schválen. Jediné, co se z tohoto výukového plánu povedlo prosadit, bylo naplnění kontumačního vyučování určené chovancům polepšovny jako jedné části vězeňského komplexu. Během Řezáčova života tak nedošlo k obecnému uplatnění jeho humanizační snahy vězeňství stejně jako nedosáhl patřičného uznání. Jeho spis *Vězeňství* se však v 19. století stal základním dílem českého vězeňství a Řezáč se tak přihlásil ke snahám snížit zločinnosti, ke snaze humanizovat vězeňství a také k myšlence nápravy delikventů prostřednictvím výchovy a vzdělávání s vyloučením náhodného prakticismu⁴⁸.

3.2 Doc. PhDr. Jiří Čepelák

Doc. PhDr. Jiří Čepelák žil v letech 1915–1989 a v letech 1966–1980 byl považován za průkopníka české penologie, které se začal věnovat z toho důvodu, že nový zákon o výkonu trestu odnětí svobody umožnil ve věznicích působit psychology. V této době se tedy stal lidem Výzkumného ústavu penologického v působnosti ministerstva spravedlnosti a při své práci kladl důraz především na dodržování lidských práv vězněných osob ve smyslu Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, které vydala Organizace spojených národů v roce 1958. Hlavním cílem jeho bádání bylo zkoumání osobnosti pachatele trestného činu se zaměřením na problematiku vězněných žen, a to z hlediska původu a příčin páchané trestné činnosti a také možnosti jejich nápravy. S pomocí odborné zahraniční literatury pak dokázal vytvořit soubor psychodiagnostických metod, které mohly být využity v oboru vězeňství. Zabýval se především výzkumem negativního vlivu vězeňského prostředí na chování a psychiku

---

⁴⁸ UHLÍK, J. F. J. *Řezáč – reformátor vězeňství a školství v 19. století*. 1. vydání. Příloha časopisu *České vězeňství* č. 2/1997. Praha: České vězeňství, 1997.

vězněných osob, ale také vězeňského personálu. Zavedl aplikaci skupinového poradenství a psychoterapie a také prosazoval systém práce se skupinou odsouzených s využitím principu sociálního učení především u skupiny mladistvých a věkově blízkých vězňů. Další oblastí, kterou se Čepelák zabýval byla problematika vězeňské toxikomanie.

Během svého života se věnoval pedagogické i publikační činnosti a přednášel penitenciární psychologii na vysokých školách v Praze, Olomouci a Bratislavě. Mezi nejzáslušnější činnost pak patřilo pořádání odborných kurzů určené psychologům, pedagogům a vychovatelům pracujícím ve věznicích. Co se týká publikační činnosti, ta se soustředila především do odborného časopisu „Bulletin“, který byl vydáván pod hlavičkou Výzkumného ústavu penologického. Za jeho nejvýznamnější dílo je pak považována učebnice penitenciární psychologie. V roce 1977 mu byla za jeho přínos pro rozvoj české penologie udělena Čestná plaketa Vězeňské služby České republiky a to „in memoriam“⁴⁹.

3.3 PhDr. Aleš Kýr

V roce 1947 se narodil Aleš Kýr, který svůj profesní život spojil s vězeňstvím před 45 lety. Krátce po ložení státních zkoušek v sociologii se snažil získat co nejvíce zkušeností přímo ve věznici, ve které se podílel na rozvoji moderních metod, které byly používány při zacházení s vězni. S podporou Výzkumného ústavu penologického se pak věnoval dalšímu odbornému vzdělávání úzce zaměřeného na vězeňství. V době, kdy obhajoval titul doktora filozofie, tedy v roce 1985 již působil v tehdejší řídicím a administrativním centru vězeňství v Praze, které mu nabízelo mnoho příležitostí uplatnění svého sociologického a pedagogického vzdělání i čerstvých zkušenosti z praxe. Pozice analytika mu nabízela získat ucelený pohled na organizaci a řízení vězeňství jako svébytné součásti resortu justice.

Po roce 1989 bylo potřeba ve vězeňství lidí, které jsou vybaveny nejen teoretickými, ale také praktickými znalostmi a zkušenostmi. Z tohoto důvodu působil Aleš Kýr nejprve jako pověřený a později výběrovým řízením řádně jmenovaný ředitel sekretariátu generálního ředitele vězeňské služby ČR. V této funkci měl příležitost nejen iniciovat,

---

⁴⁹ KÝR, A. Doc. PhDr. Jiří Čepelák, CSc. (1915 – 1989). *Historická penologie*. 2003, č. 2, s. 3-4.

ale také plánovat a organizačně zabezpečovat mnoho úkolů, bez kterých by se v budoucnosti české vězeňství špatně vyvíjelo směrem do Evropy. Mezi základní oblasti, kterými se Aleš Kýr zabýval, patřily následující:

- oblast koncepční a legislativní,
- oblast zahraničních vztahů a vzdělávání vězeňského personálu,
- mediální obraz vězeňské služby ČR,
- nový pohled na historii vězeňství.

Na začátku 90. let se Aleš Kýr začal zajímat o zahraniční zkušenosti v oblasti zacházení s psychicky nemocnými delikventy. Jednalo se o oblast, která byla zdárně ukončena až v roce 2008 a to z toho důvodu, že ji provázely kompetenční meziresortní debaty. Aleš Kýr svou podporou mezinárodního kontextu této nové koncepce dokázal ovlivnit také rozvoj vzdělávání vězeňské služby v České republice. Od roku 1994 byly pravidelně pořádány konference, které organizoval právě Aleš Kýr, a kterých se účastnilo pravidelně mnoho vězeňských odborníků z celého světa. Mezi jeho další činnosti patřila spolupráce s Výborem proti mučení Rady Evropy a Rady vlády České republiky pro lidská práva, došlo k vytvoření nových pracovních týmů mající na starosti zahraniční styky a styky s veřejností. Díky práci Aleše Kýry mohla být historie českého vězeňství odprezentována hned na první mezinárodní konferenci v již zmiňovaném roce 1994 a která se stala základem stálé expozice v Památníku dislokovaném ve Vazební věznici Praha – Pankrác. Aleš Kýr se dále zajímal o péči o vědecký rozvoj historiografie vězeňské služby a v roce 2000 se stal vedoucím Kabinetu, jenž se stal součástí Institutu vzdělávání vězeňské služby České republiky, a který se pod jeho vedením neustále rozvíjel. Jednou z náplně práce Kabinetu jsou výzkumné projekty, které jsou k dispozici v řadě publikací a které mají za úkol především seznámit širokou veřejnost s problematikou vězeňství. Aleš Kýr je nositelem pěti resortních vyznamenání vězeňské služby České republiky⁵⁰.

---

⁵⁰ HORNA, O. Osobnost spojená s historií vězeňství. *České vězeňství*. 2009, č. 4, s. 30-31.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 HISTORIE A LEGENDY NEJSTARŠÍCH VĚZNIC

4.1 Věznice Mírov

Historie věznice Mírov sahá až do poloviny 12. století. Tato věznice byla postavena na strmém vrchu poblíž Mohelnice, na kterém by vybudován dobře opevněný hrad Mírov, který se stal součástí obranné soustavy, která chrání majetek olomouckého biskupa. Co se týká historie hradu Mírov, tu lze rozdělit na dvě základní fáze. První fází bylo to, že hrad byl považován za majetek olomouckých biskupů a arcibiskupů. Druhou fází je fáze, ve které byl hrad využíván jako státní vězení. Nejdůležitějšími lety jsou tedy rok 1266, kdy vznikla první písemná zmínka o hradu a rok 1858, kdy se Mírov stal státní věznicí⁵¹. Mírov je s největší pravděpodobně nejstarší fungující věznicí v Evropě, přičemž první zmínky o hradním vězení se objevily na přelomu 14. a 15. století, kdy sloužilo především jako spolehlivé vězení pro provinilé biskupské služebníky. I přesto, že to, že v tomto období sloužil hrad Mírov jako vězení, nejsou ve skutečnosti známé žádné dokumenty, které by blíže upřesňovaly podmínky zacházení s vězni, či snad prvopočátky výchovného působení⁵².

Během 18. století přestali Mírov využívat olomoučtí biskupové a vznikl zde tzv. korekční dům sloužící pro provinilé kněze, který byl považován za počátky výchovného působení na uvězněné osoby. Zde se začaly objevovat evidentní snahy kněze buď napravit, a ne pouze potrestat. Tento korekční dům pro kněze byl pak v roce 1848 zrušen a poprvé se objevil nápad hrad využít jako státní trestnici⁵³.

Mírovský hrad pak byl v roce 1858 upraven na účel státní věznice, do které mohli nastoupit první trestanci. Byla zde také vybudována ústavní škola, která byla zvláště důležitá pro výchovu trestanců. Zaměstnanci trestnice bydleli v postavených

---

⁵¹ Věznice Mírov. *České vězeňství*. 1994, č. 3, s. 76–83.

⁵² PLAČEK, M. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2001. 439 s. ISBN 80-85983-72-9.

⁵³ KŘUPKA, V., TRUNDA, Z., WILHELM, M. *Hrad Mírov od založení po současnost*. Mírov: Věznice Mírov, 2008.

dozoreckých domcích. Kapacita trestnice se zpočátku pohybovala okolo 1000 trestanců, v pozdější době to bylo asi 800 trestanců. Pro srovnání, v roce 2011 byla kapacita 374 vězňů.

V období první republiky se dějiny mírovské věznice rozdělují na dvě desetiletí. V období let 1918 až 1928 došlo k zřízení Trestnice pro muže v Mírově a v následujícím období do roku 1938 pak došlo k zřízení Ústavu pro choré trestance na Mírově. Za jednu z předních trestnic určené speciálně pro nepolepšitelné trestance byl považován Mírov v období po první světové válce⁵⁴.

Doba německé okupace pak přinesla Mírovské věznici nejčernější období ve své existenci a v roce 1938 museli být všichni vězni z Mírova přemístěni do věznice v Olomouci, jelikož se oblast, ve které se Mírovská věznice nachází, stala součástí sudetského území. V době, kdy nacisti tuto věznici okupovali, neprobíhalo zde žádné výchovné působení, ale jednalo se spíše o vyhlazovací tábor. V tomto období byl Mírovský hrad využíván jako soudní káznice, vyšetřovací vazby gestapa a v posledním období pak jako trestnice pro vězně s tuberkulózou. Také po válce nezažíval Mírov příliš dobré období, jelikož trestanci v ní trpěli zdravotními obtížemi a v mnoha případech podvýživou. Rok 1945 byl rokem, kdy bylo na Mírově uvězněno mnoho odsouzených, kteří významně spolupracovali s okupanty a kriminálními vězni, kteří byli dosouzeni na dlouhou dobu⁵⁵.

Po roce 1948, kdy se k moci dostala komunistická strana, byli na Mírově soustředěni především protistátní vězni a věznice byla také velmi často využívána k trestání nespravedlivě odsouzených. Mírovský hrad v této době sloužil jako jeden z nejhorších táborů nucené práce a později byl touto skutečností nechvalně proslulý a místo aby docházelo k převýchově vězňů, uskutečňoval se zde spíše teror na bývalých armádních důstojnících⁵⁶. Tábor nucených prací byl pak na Mírově zrušen v roce 1951 a nahradil jej nápravně pracovní tábor.

Roku 1960 došlo k přijetí nové ústavy a zákona, který již neobsahuje tzv. třídní pojetí trestu. Tento rok tak přinesl rozsáhlou amnestii politických vězňů a na Mírově tak začali převažovat vězni s kriminálními delikty nad politickými vězni. V roce 1969 vznikl

---

⁵⁴ Věznice Mírov. *České vězeňství*. 1995, č. 4 a 5, s. 26.

⁵⁵ Věznice Mírov. *České vězeňství*. 1995, č. 4 a 5, s. 26.

⁵⁶ BÍLEK, J. Tábor nucené práce Mírov. *Historie a vojenství*. 1998, č. 4, s. 91–115. ISSN 0018-2583.

Sbor nápravné výchovy a díky tomu věznice změnila svůj název na oficiální Nápravně výchovný ústav Mírov. Právě zákony, které v této době vznikly, ovlivnily výchovné působení na odsouzené.

Podle archivních materiálů byl osud věznice ohrožen rozhodnutím, že bude do konce roku 1990 zrušena. Toto rozhodnutí se však nakonec definitivně zrušilo. Společně s vytvořením nové legislativy určené pro oblast vězeňství a dalšími dokumenty upravující vězeňství v současnosti, bylo odsouzeným zpřístupněno další vzdělávání a také osobní rozvoj. Všechny tyto změny se projeví také ve vězeňském klimatu a výchovném působení na odsouzené a společně s novou legislativou se dostalo až do podoby, kterou známe dnes⁵⁷.

V současnosti je Mírov věznicí se zvýšenou ostrahou a disponuje oddělením s dozorem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou, oddělení pro výkon doživotních trestů a oddělení pro výkon trestu odsouzených s duševní poruchou a poruchou chování. Ke konci roku 2018 bylo ve věznice Mírov uvězněno celkem 390 vězňů. Z toho celkového počtu bylo vězňů ve středním stupni zabezpečení 24 vězňů, ve vysokém stupni zabezpečení 82 vězňů a pod zvýšenou ostrahou 283 vězňů⁵⁸.

S věznicí Mírov jsou spojeny různé legendy a významné události, které jsou následující:

- podle jedné z legend měl stát hrad Mírov na nedaleké Vraní hoře, která je vyšší než hradní kopec. Legenda však říká, že v okamžiku, kdy začali dělníci kopat základy, do rána bylo vše zavaleno a nemohlo se pokračovat. Okolí si to vysvětlilo tak, že temné síly tehdejší keltské svatyně bránily tomu, aby došlo k znesvěcení místa, a tak byl hrad postaven na místě, kde stojí dodnes.
- i přesto, že není písemně podloženo to, že by měl původní hrad vězení, podle legendy zde probíhaly církevní soudy, a proto je existence vězení více než pravděpodobná.
- již v 15. století byly na Mírově vězněny vybrané osoby z řádu kléru,

---

⁵⁷ KŘUPKA, V., TRUNDA, Z., WILHELM, M. *Hrad Mírov od založení po současnost*. Mírov: Věznice Mírov, 2008.

⁵⁸ VS ČR. *Týdenní statistické hlášení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/01/TSH-28.-12.-2018.pdf>.

- v období let 1681 až 1684 zde byl vězněn i šumperský děkan Kryštof Alois Lautner, který byl považován za jednu z obětí velkolosinských čarodějnických procesů⁵⁹.
- v roce 1861 založil úmyslně požár jeden z vězňů,
- přepadení správce mírovské trestnice Axmana,
- v roce 1862 došlo ke vzpouře trestanců, při které byl jeden z nich zastřelen,
- v roce 1976 došlo k pokusu o útěk tří vězňů, který se však nezdařil. Jeden z nich byl zastřelen, druhý si zlomil nohy a třetí dopaden v lese pod věznicí.
- v roce 2000 utekl nejznámější mírovský vězeň Jiří Kájínek. Za jeho útěk mohli dva příslušníci Vězeňské služby ČR, přičemž jeden z nich za to byl pravomocně odsouzen. Jednalo se o událost, která mírovskou věznici pošpinila, ale na druhou stranu má díky tomu velmi propracovaný systém zabezpečení⁶⁰.
- společně s Kájínkem měl ještě utéct doživotně odsouzený vrah Martin Vlasák, ten se však zalekl střelby a vrátil se do cely,
- v současnosti jsou ve věznici doživotně odsouzení následující vězni: Ondřej Gažík, Vladimír Herbrych, Stanislav Lacko, Dušan Kotlář, Ivan Lázok, Bohumír Vacík, Jiří Šouta, Jan Uhljar, Martin Vlasák, Zdeněk Vocásek, Jaroslav Žežula.

4.2 Věznice Valdice

Za jednu z nejstarších věznic je považována věznice Valdice, která je střežena a spravována Vězeňskou službou České republiky a nachází se nedaleko Jičína. Věznicí nalezneme v objektu dřívějšího kartuziánského kláštera, asi 4 km za městem Jičín, směrem na město Lomnice nad Popelkou a Semily. Do tohoto vězeňského zařízení se umisťují odsouzení muži, a to do výkonu trestu odnětí svobody ve věznici s ostrahou, zvýšenou ostrahou a do výkonu doživotního trestu. U příležitosti 150. výročí zřízení c.k. mužské trestnice Kartouzy v bývalém kartuziánském klášteře ve Valdicích u Jičína se nabízí sledovat dramatické vývojové proměny tohoto vězeňského zařízení v jednotlivých

---

⁵⁹ *Hrad Mírov* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/na-hrade-mirov-bylo-vezeni-nejspis-odjakziva-zaroven-slo-o-centrum-zdejsiho-7428223>.

⁶⁰ KŘUPKA, V., TRUNDA, Z., WILHELM, M. Hrad Mírov od založení po současnost. Mírov: Věznice Mírov, 2008.

charakteristických obdobích let 1857–2007⁶¹. Co se týká historie věznice, zde jsou nejdůležitější události:

- rok 1627 – založení kartuziánského kláštera, který je současným sídlem věznice Valdice. S realizací stavby kláštera se začalo o rok později.
- rok 1782 – došlo ke zrušení řádu kartuziánů a jejich majetek rozprodán. Valdický klášter následující desetiletí pustl a sloužil zejména k hospodářským účelům.
- rok 1856 – byla zřízena centrální věznice určena pro nejtěžší tresty od 10 let až do doživotí,
- rok 1857 – byla zřízena mužská trestnice určena především pro těžké zločiny. V tom samém roce sem byla přivezena část vězňů z jiné věznice,
- rok 1863 – bylo zavedeno tzv. kárné oddělení,
- rok 1868 – veškerou správu trestnice převzal prozatímní ředitel,
- rok 1906 – Kartouzy byly považovány za jednu ze dvou československých trestnic, do kterých se zavírali nepolepšitelní muži s odnětím svobody od jednoho roku až po doživotí,
- rok 1938 – došlo k předání až 170 trestanců, odsouzených na nejdelší dobu, do věznice na Pankráci. Ve Valdicích byl zřízen “Ústav pro choré a mladistvé trestance ve Valdicích”,
- rok 1938–1947 – v části, které v současnosti slouží k výkonu trestu odnětí svobody pro odsouzené k doživotnímu trestu, byla zřízena vyšetřovna gestapa. Zbývající část objektu byla využívána k výkonu trestu spáchaných kriminálních deliktů, kde střežili čeští dozorcí. Během II. světové války byla v prostorách útvaru schovávána munice a zbraně a schovávání pronásledovaní lidé. Nakonec byly tyto nedovolené činnosti prozrazeny a mnoho dozorců byla odvedena do koncentračního tábora.
- rok 1948–1990 – do Valdic byli uvěznováni především odsouzení, kteří dostali dlouhodobé tresty. V tomto období bylo ve věznici uvězněno 2 700 mužů.
- rok 1989 – období revoluce a amnestie. O rok později, kdy došlo také k novele trestního zákona, klesl počet vězňů na cca 500.

---

⁶¹ Institut vězeňství, Věznice Valdice v historii českého vězeňství. *Historická penologie*. 2007, č. 2, s. 1.

- rok 2011 – docházelo k postupnému navyšování vězňů, přičemž jejich počet dosáhl cca 1200,
- rok 2013 – opět byl vyhlášena amnestie a ve Valdicích došlo opět k poklesu odsouzených a to na 960⁶².

V současnosti jsou ve Valdicích zřízena nástupní oddělení, výstupní oddělení, krizová oddělení. Součástí věznice je také lůžková část ošetrovny, ve které se odsouzením dostává potřebné zdravotní péče a také následující oddíly:

- oddíl pro odsouzené s duševními poruchami,
- oddíl pro odsouzené s poruchami chování,
- oddíl pro odsouzené s poruchou osobnosti a chováním způsobené užíváním návykových látek.

Věznice slouží především k odnětí svobody mužům, kteří spáchali ty nejtěžší zločiny, ale také ti, kteří dostali delší trest, jsou recidivisty či jinak nebezpečně odsouzení. Z těchto důvodů je známo, že právě Valdice jsou věznicí, ve které panuje ten nejpřísnější režim. Součástí věznice je také oddělení, do kterého jsou zavíráni odsouzení na doživotí včetně dalších odsouzených, kteří vyžadují zvýšenou detenci. Kapacita věznice je 1 095 vězňů a jedná se o třetí největší věznice, co se týká počtu vězněných osob⁶³. Ke konci roku 2018 bylo ve věznici Valdice uvězněno celkem 1 042 vězňů. Z toho celkového počtu bylo vězňů ve středním stupni zabezpečení 19 vězňů, ve vysokém stupni zabezpečení 440 vězňů a pod zvýšenou ostrahou 583 vězňů⁶⁴. Co se týká legend spojené s věznicí, jedná se o následující:

- při převozu vězňů z Brna byl do Valdic převezen také nechvalně proslulý loupežník Václav Babinský, který pro propuštění dožil jako zahradník v ženské věznici v Řepích u Prahy,

---

⁶² VS ČR. *Věznice Valdice* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/>.

⁶³ MACH, Jirí. *Vnitřní řád pro odsouzené věznice Valdice* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/vykonvenstvi/vnitri-rad>.

⁶⁴ VS ČR. *Týdenní statistické hlášení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/01/TSH-28.-12.-2018.pdf>.

- v padesátých letech věznění např. kněží Antonín Zemek a Jaroslav Kulač, katoličtí intelektuálové Jan Zahradníček, Bedřich Fučík, politici jako Prokop Drtina, v sedmdesátých letech např. disident Petr Uhl⁶⁵.
- v červnu roku 2011 byla provalena kauza týkající se pronášení drog, mobilních telefonů a jídla ze strany vězeňské služby,
- ve věznici také kolovalo podezření, že někteří z trestanců prodávali svou práci, a to z toho důvodu, aby jim nebyla strhávána finanční částka za dluhy, které mají,
- v období září 1949 až konec roku 1950, existovaly ve věznici tábory nucených prací, které měly kapacitu až 250 osob. Do těchto táborů byli posíláni především důstojníci, vyhození z armády po únoru 1948. Za velitele byl zvolen strážmistr SNB Oldřich Kohlíček spolu s chovanci tábora nucených prací, kteří fyzicky týrali hrdiny II. odboje, kteří byli též nuceni žít zde v otřesných životních podmínkách.
- také se objevilo oznámení, které věznici obvinilo z nedovolené výroby a dalšího nakládání s omamnými a psychotropními látkami⁶⁶,
- do Valdic se dostal také Jiří Kájínek v okamžiku, kdy byl chycen na útěku z Mírova před dvanácti lety. Z Valdic pak putoval do Karviné a pak znovu na Mírov.
- svůj trest si odpykává také pětinasobný vrah Ivan Roubal, který proslul opakovanými soudy o zlepšení podmínek,
- v roce 2015 byl odsouzen dozorce a čtyři další osoby za pašování anabolik do věznice. Dozorce vyvázl s podmínku a vězeň, který do toho byl zapojen, si svůj trest prodloužil o 8 měsíců.
- v roce 1918 došlo k převzetí Československem a v této době se objevil nejznámější valdický vězeň z této doby Josef Šoupal, který byl odsouzen v roce 1923 za úspěšný atentát na ministra financí Aloise Rašína. Tento politik a ekonom byl jedním z odsouzených v procesu s Omladinou, účastnil se 1. odboje a byl funkcionářem Československé národní demokracie. Byl považován za výraznou

---

⁶⁵ Totalita.cz. *Věznice Mírov* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_mirov.php.

⁶⁶ Deník CZ [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/ve-valdicke-veznici-odhalena-20110817.html.

a silně rozporuplnou postavu doby První republiky. Nejvíce neoblíbeným se pak stal v okamžiku, kdy nevybíravě zaútočil na bývalé legionáře, kteří v Rusku v tu dobu prošli válečným peklem a stali se obdivovanými národními hrdiny – Rašín je však označil za parazity, kteří na republice vymáhají výhody a to neoprávněně.

- V období let 1953–1965 zde byli vězněni významní představitelé katolické církve, jako jsou například Karel Otčenášek, Štěpán Trocht či Stanislav Zel,
- v období normalizace byli ve Valdicích vězněni také představitelé disentu a undergroundu jako básník Ivan M. Jirous či vydavatel a knihovník Jiří Gruntorád⁶⁷,
- zemřeli zde následující političtí vězni: Bohumil Boček, Antonín Zgarbík, Jiří Stříbrný,
- současní doživotně odsouzení vězni jsou: Petr Zelenka, Vladimír Bayer, Oto Biedrman, Ludvík Černý, Jaroslav Hejna, Josef Kott, Dušan Kazda, Juraj Kučerák, Josef Schottenhammel, Miroslav Sláma, Jaroslav Stodola, Miloslav Širůček, Petr Zápotocký, Zhang Qui Liang, Tomáš Vít, Tomáš Křepela, Michael Galez, David Virgulák.

4.3 Věznice Horní Slavkov

Věznice Horní Slavkov byla založena roku 1958 a nachází se na okraji katastru města Horní Slavkov v Karlovarském kraji. Tato věznice je určena pro výkon trestů odnětí svobody pro muže, kteří mají na svědomí závažnou trestnou činnost a také recidivistům, kteří si odpykávají trest s ostrahou s délkou maximálně 15 let. Součástí věznice je také oddělení určené doživotně odsouzeným. V první disciplinární třídě odsouzení pracovali uvnitř útvaru a zabývali se zejména stavebními pracemi. Kromě roku, kdy byla věznice založena, jsou následující tyto roky:

- 1969 – od tohoto roku začal ve věznici fungovat výkon trestu odnětí svobody v rámci druhé disciplinární třídy. Počet odsouzených byl asi 500.

---

⁶⁷ *Valdice – Kartouzy* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <http://www.politictivezni.cz/veznice-valdice.html>.

- začátek 70. let – v rámci generální přestavby došlo k vybudování třípodlažní ubytovny. V blízkosti věznice také vznikly dvě výrobní zóny, které začaly fungovat na začátku 80. let. Počet odsouzených se pohyboval kolem 1 000 a pracovali nejčastěji ve dvousměnném provozu v oblasti strojírenství atd.
- 1990 – po amnestii byla věznice využívána také pro výkon trestu odsouzených v rámci třetí disciplinární třídy, a to z důvodu, aby bylo odlehčeno věznicí Valdice.
- 1991 – druhá polovina tohoto roku začala věznice vykonávat také vazbu obviněných mužů pro okresy Sokolov, Karlovy Vary a Cheb.
- 1993 – druhá polovina tohoto roku byla v provozu vazba ve čtyřpodlažním objektu, která byla vybavena to nejmodernější technikou. Tato vazba byla celového typu a v jedné cele mohli být pouze tři mladiství. V tomto období fungoval také program zacházení, jehož zvýšená pozornost byla věnována zejména mladistvým, kteří ještě neukončili základní vzdělání. Toto období také přineslo skutečnost, že část dospělých byla přerazena na oddělení se zmírněným režimem výkonu vazby, kde měly cely spíše charakter ubytování mimo vězení a byl jim upraven také denní časový rozvrh dne, aby měli možnost využít nabízené zájmové činnosti. Činnost vazby byla ukončena v roce 2002.
- 2004 – v polovině tohoto roku bylo zprovozněno oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením určené odsouzeným s negativním postojem k výkonu trestu odnětí svobody, kteří by mohli narušit skupinovou atmosféru a vzájemné sociální vztahy. Toto oddělení bylo zřízeno z důvodu nárůstu organizovaného zločinu, které je spojeno se zvyšováním počtu nebezpečných odsouzených v rámci všech typů věznice⁶⁸.

V současnosti je věznice Horní Slavkov známá jako věznice s ostrahou se středním a vysokým stupněm zabezpečení. Ke konci roku 2018 bylo ve věznicí Horní Slavkov uvězněno celkem 753 vězňů. Z toho celkového počtu bylo vězňů ve středním

---

⁶⁸ VS ČR. *Věznice Horní Slavkov – historie* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-horni-slavkov/informacni-servis/historie/>.

stupni zabezpečení 68 vězňů, ve vysokém stupni zabezpečení 680 vězňů a pod zvýšenou ostrahou 5 vězňů⁶⁹. S věznicí Horní Slavkov jsou spojeny následující legendy:

- v roce 2018 došlo k historicky prvnímu doživotně odsouzeného vraha, který se podílel v roce 1995 na pokusu o loupežnou vraždu klenotníka,
- ve věznicí prý panuje agresivní a zlá společnost, jelikož to tam patří především Romům ze Sokolova, kteří ji ovládají,
- v červnu roku 2012 zažádal o propuštění doživotně odsouzený vrah Michael Kutílek, který byl odsouzen v roce 1990, kdy došlo ke zrušení trestu smrti. Jednalo se o druhý historický případ žádosti o propuštění doživotně odsouzeného vraha. Kutílek se nakonec dostal ven na amnestii, kterou vyhlásil Václav Klaus.
- tábor XII, který byl ve věznicí zřízen v roce 1951 a zrušen v roce 1954, zažil nejznámější a nejkrvavější útěk vězňů, a to v roce 1951, kdy z něj uprchlo 11 vězňů. Během tohoto útěku došlo k smrtelnému zranění jednoho ze strážných, 5 vězňů zastřeleno na útěku, 2 v okamžiku, kdy chtěli přejít hranice, 2 popraveni, a to společně s jedním příslušníkem STB, který jim s útekem pomáhal⁷⁰.

---

⁶⁹ VS ČR. *Týdenní statistické hlášení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/01/TSH-28.-12.-2018.pdf>.

⁷⁰ Totalita.cz. *Věznice Horní Slavkov* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_slavkov_h.php.

5 DOTAZNÍK

5.1 Vlastní šetření

Dotazník byl zadán k vyplnění na internetu, a to v období mezi 30.12.2019 až 5.1.2020. Každá otázka dotazníku bude analyzována prostřednictvím grafu a slovního hodnocení, tak abychom po jeho celkovém vyhodnocení byli schopni potvrdit, nebo vyvrátit následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Více jak polovina respondentů se domnívá, že program zacházení napomáhá k nápravě vězňů.

Hypotéza č. 2: Čtvrtina respondentů se domnívá, že největším přínosem pracujících ve vězení je finanční odměna, kterou za vykonávanou práci dostávají.

Hypotéza č. 3: Stejný počet respondentů, kteří tvrdí, že se recidivisté dají napravit, současně tvrdí, že kdyby byli zaměstnavateli, bez problému by je zaměstnali.

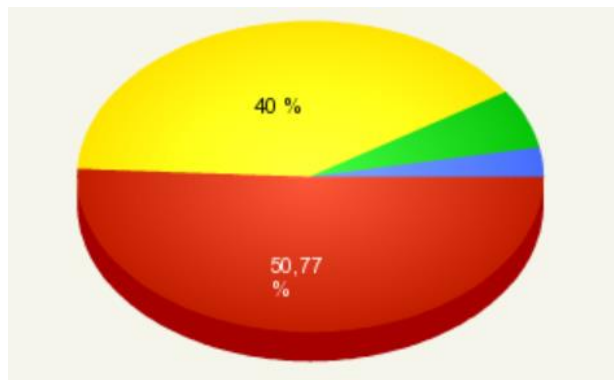
Hypotéza č. 4: Recidivě se podle nejvíce respondentů dá zabránit tím, že jim bude po propuštění zajištěno zaměstnání.

5.2 Analýza a interpretace výsledku výzkumu

Dotazník vyplnilo celkem 65 respondentů, přičemž 45 z nich byly ženy a 20 muži. Co se týká věkového složení respondentů, nejvíce jich bylo mezi 26-35 lety a to téměř 40 %. Kolem 30 % se objevilo respondentů mezi 15-25 lety. Zbývajících 20 % respondentů bylo přes 46 let a přes 10 % patřilo mezi poslední věkovou skupinu 36-45 let.

1. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 1: Nejvyšší dosažené vzdělání

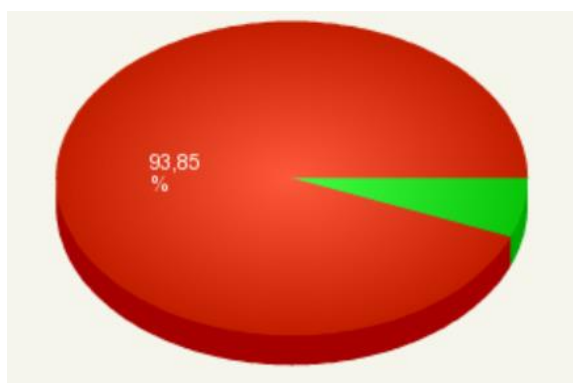

Zdroj⁷¹

Nejvíce respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, a to celkem 33, tedy 60 %. Další početnou skupinou respondentů jsou ti, mající maturitu, kterých bylo 26, tedy 40 %. 4 respondenti se objevili se základním vzděláním a poslední dva byly pouze vyučení.

2. Byl/a jste osobně ve vězení?

Graf 2: Osobní zkušenost s vězením.

Zdroj⁷²

Pouze 4 respondenty, tedy 6 % uvedlo, že byly osobně ve vězení. Zbývajících 61 nemají s vězením žádnou osobní zkušenost.

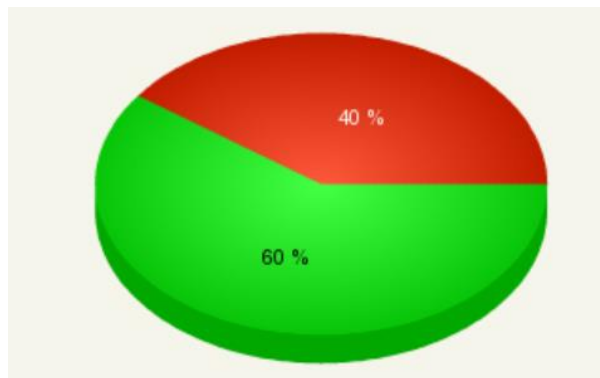
---

⁷¹ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

⁷² Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

3. Znáte někoho, kdo byl ve vězení?

Graf 3: Známost člověka, který byl ve vězení

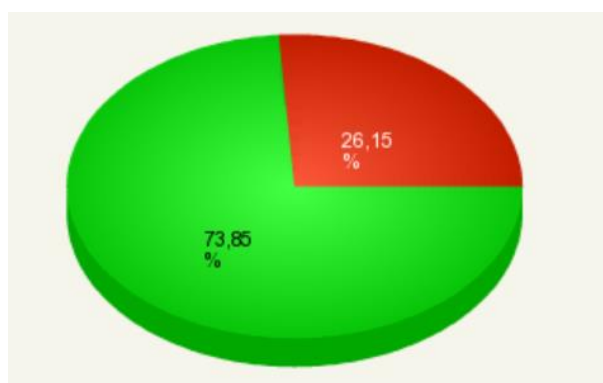

Zdroj⁷³

Oslovení respondenti uvedli v 39 případech, což dělá 60 % z nich, že osobně znají někoho, kdo byl ve vězení. Zbývajících 40 % pak uvedlo, že někoho takového neznají.

4. Domníváte se, že vězení může fungovat jako nápravné zařízení?

Graf 4: Vězení jako nápravné zařízení

Zdroj⁷⁴

Vězení jako nápravné zařízení chápe téměř tři čtvrtina respondentů, což je konkrétně 48 z nich. Zbývajících 26 % takto vězení nevnímají.

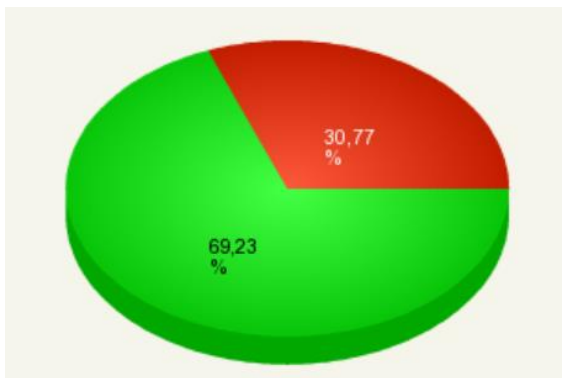
---

⁷³ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

⁷⁴ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

5. Domníváte se, že program zacházení, jehož součástí je i zaměstnávání vězňů, napomáhá k nápravě vězňů?

Graf 5: Vliv programu zacházení na nápravu vězňů

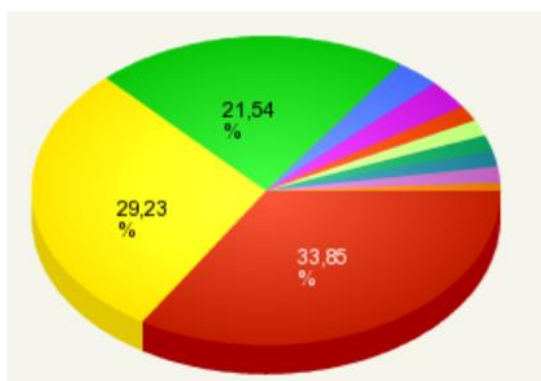

Zdroj⁷⁵

Program zacházení, který je součástí pobytu ve vězení a jehož nejdůležitější část tvoří zaměstnávání odsouzených, je podle 45 respondentů, tedy podle 70 % dobrý k nápravě vězňů. Zbývajících 20 respondentů tento názor nesdílí.

6. Co si myslíte, že je pro vězně největším přínosem práce ve výkonu trestu?

Graf 6: Největší přínos práce ve výkonu trestu

Zdroj⁷⁶

U otázky zjišťující postoj k největšímu přínosu práce v rámci výkonu trestu odnětí svobody byly respondentům nabídnuty konkrétní odpovědi a také odpověď, ve které

---

⁷⁵ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

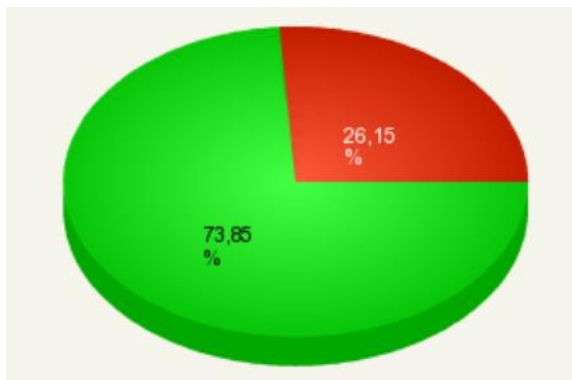
⁷⁶ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

mohli sami určit to, v čem tento přínos vidí. Nejvíce respondentů uvedlo jako největší přínos získání nových znalostí a dovedností využitelných po skončení výkonu trestu a to konkrétně 22 z nich. 19 respondentů uvedlo jako největší přínos to, že si ve vězení ukrátí dlouhou chvíli a 14 z nich finanční odměnu. Po dvou respondentech shodně pak odpověděli, že nevypadnou ze cviku a také to, že žádné přínosy nevidí. Poslední nabízenou odpovědí, pak bylo to, že mohou dělat to, co je baví – na tu však neodpověděl nikdo. Mezi další odpovědi, které nebyly konkrétně v nabídce, a které získaly po jednom hlasu, patřily:

- samostatná práce – získávání nebo upevňování pracovník návyků a vytváření hodnot,
- zadlužení vězně nenarůstá v takové velké míře a nedojde k vyhasnutí potřebných pracovních návyků,
- v podstatě se jedná o kombinaci všech uvedených možností – tedy zaženu nudu, vydělají peníze a naučí se něco užitečného,
- přínos to pro ně nemá žádný,
- zvyknout si na pracovní režim a ukrátí jim to čas ve vězení a v neposlední řadě se jim také do začátku hodí finance.

7. Domníváte se, že má vězeň po návratu z věznice šanci začlenit se do normálního života?

Graf 7: Šance začlenění se vězně do normálního života.

Zdroj⁷⁷

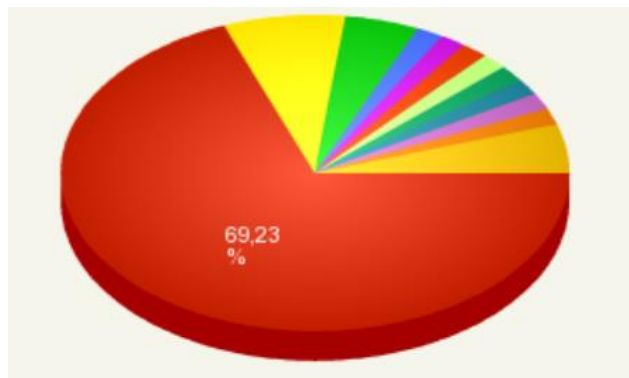
Téměř tři čtvrtina respondentů se domnívá, že po návratu z vězení má vězeň možnost se bez problému začlenit do normálního života. Zbývajících 17 respondentů tvořících 26 %, se pak domnívá, že nikoliv.

---

⁷⁷ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

8. Jakou formu pomoci vězňům považujete bezprostředně po propuštění za nejvýhodnější?

Graf 8: Nejvýhodnější forma pomoci vězňům

Zdroj⁷⁸

U této otázky byly respondentům také nabídnuty konkrétní odpovědi, které si mohli vybrat. Nejvíce respondentů, a to 45 z oslovených, odpovědělo, že nejvýhodnější formou pomoci vězňům je zprostředkování mu zaměstnání. 5 respondentů uvedlo nalezení bydlení, 3 respondenti finanční pomoc a ostatní uvedli jinou formu, mezi které patřilo:

- zprostředkování zdravého sociálního zázemí,
- žádnou,
- různou podle jednotlivých případů,
- komplexní podporu zahrnující bydlení, zaměstnání, sociální zabezpečení, konsolidaci rodinných vztahů atd.,
- v případě, že si vězeň odpykával trest za závažný zločin, nevidím důvodu mu pomáhat,
- poradenství pro začlenění do společnosti.

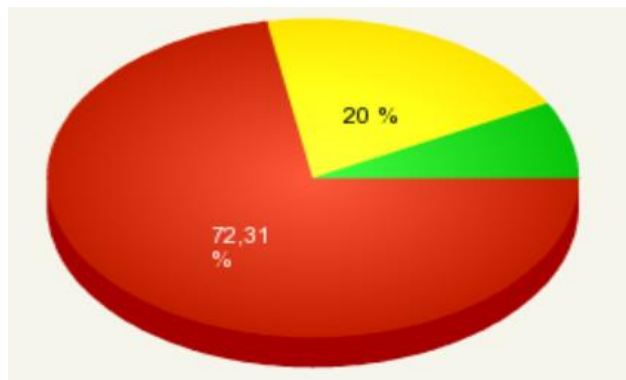
---

⁷⁸ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

9. Bojíte se osob propuštěných z vězení?

Graf 9: Strach z osob propuštěných z vězení.

Zdroj⁷⁹

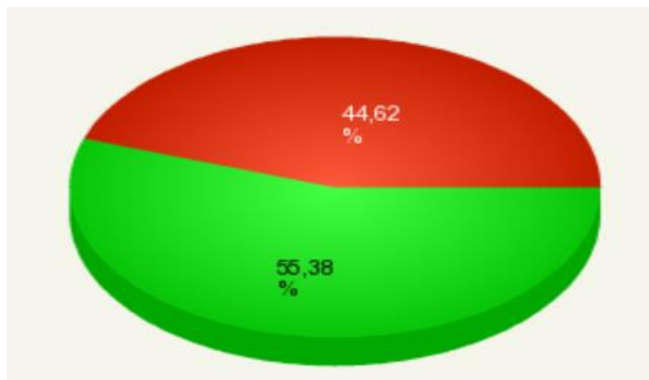
47 respondentů, tedy asi 72 % z nich se bojí pouze těch, kteří spáchali těžký zločin. 20 % respondentů uvedlo, že se jich nebojí a zbývajících 8 %, že ano.

---

⁷⁹ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

10. Cítíte předsudky vůči osobám propuštěným z vězení:

Graf 10: Předsudky vůči propuštěným osobám

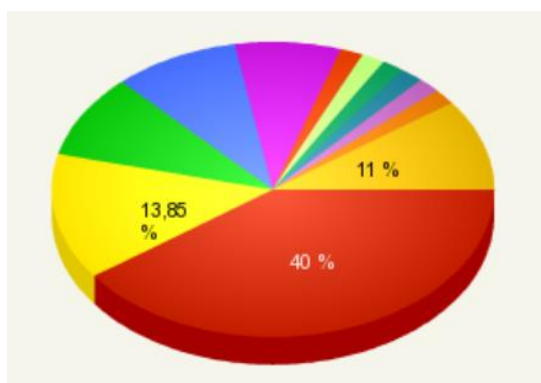

Zdroj⁸⁰

Přes polovinu respondentů – konkrétně 35 z nich uvedlo, že vůči osobám propuštěným z vězení určité předsudky cítí. Ostatní respondenti žádnými předsudky netrpí.

11. V čem spatřujete hlavní důvod toho, že se velký počet propuštěných osob dopouští trestné činnosti opakovaně a opět končí ve vězení?

Graf 11: Hlavní důvod k recidivě.

Zdroj⁸¹

Nejvíce respondentů, tedy 40 % z nich se domnívá, že hlavním důvodem toho, proč někteří skončí opět ve vězení, je to, že se jedná o jejich životní styl. 9 respondentů

---

⁸⁰ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

⁸¹ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

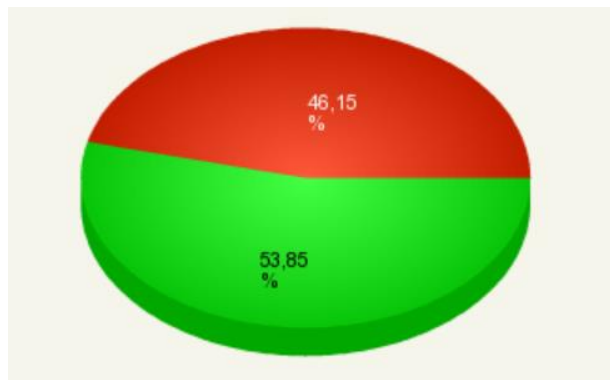
pak tvrdí, že je to z toho důvodu, že jsou podmínky ve vězení mírné. Shodně, a to konkrétně 6 respondentů pak tvrdí, že je to proto, že nemají kde bydlet a nemají funkční rodinné zázemí. Z důvodu nedostatečné sociální pomoci je to tak podle 5 respondentů.

Ostatní respondenti uvedli následující důvody:

- kombinace více uvedených faktorů,
- charakter jedince,
- kombinace mírného vězeňství, destruktivního životního stylu a špatného rodinného zázemí,
- osobní patologie, neschopnost a někdy také nemožnost vyrovnat se s nároky života po ukončení trestu,
- ve vězení mají vše co potřebují bez námahy, ale na svobodě toto vše musí získat pracně,
- po návratu z vězení nemají zázemí, práci a jsou vyloučeni ze společnosti
- nefunkční systém vězenství,
- absence systematické péče,
- minimum sociálních služeb, například probační a mediační služba,
- neumí fungovat v běžné společnosti,
- neschopnost adaptace, například nutnost čistého trestního rejstříku při výběru povolání, které propuštěnou osobu velmi omezuje.

12. Domníváte se, že se recidivista může napravit?

Graf 12: Náprava recidivisty.

Zdroj⁸²

U otázky nápravy recidivisty se odpovědi respondentů rozdělily téměř na polovinu. I přesto se však více respondentů domnívá, že se i recidivista může napravit. Konkrétně se jedná o 35, tedy něco málo přes 50 %. Zbývajících 30 respondentů se domnívá, že náprava není možná.

---

⁸² Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

13. Jak by se podle Vás dalo recidivitě zabránit?

Graf 13: Možnost nápravy recidivistů.

Zdroj⁸³

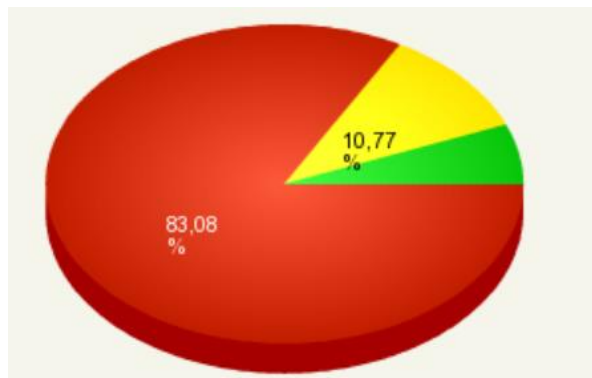
U otázky možnosti náprav recidivistů byl použit k vyhodnocení odpovědí jiný graf než u otázek ostatních, a to z důvodu velkého počtu odpovědí. 34 respondentů se domnívá, že by se recidivě dalo zabránit tím, že jim po propuštění bude zajištěno zaměstnání, 33 respondentů tím, že se podmínky ve vězení zpřísní, 26 respondentů vidí potenciál v ukládání přísnějších trestů, 23 respondentů v zajištění bydlení a 13 respondentů pak v tom, kdyby se více pracovalo s rodinnými příslušníky odsouzeného. Ostatní respondenti uvedli svou vlastní odpověď, která byla například:

- zajistit po propuštění zdravé sociální zázemí,
- více využívat trestu domácího vězení, pracovat s odsouzenými i s jeho blízkými,
- najít propuštěnému psychologa,
- neexistuje univerzální recept,
- systémové kombinované nastavení cukr bič,
- trest smrti,
- funkční systém vězeňství,
- zaměstnávání více lidí ve výkonu trestu,
- zajistit správné začlenění do společnosti.

⁸³ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

14. Kdybyste byl/a majitelem firmy či podniku, zaměstnal/a byste osobu se záznamem v rejstříku trestů:

Graf 14: Zaměstnání osoby se záznamem v rejstříku trestů

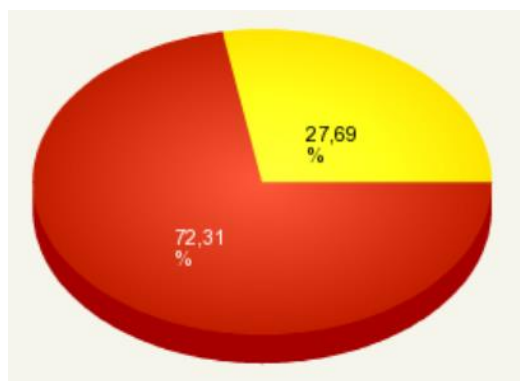

Zdroj⁸⁴

Přes 80 % respondentů uvedlo, že by osobu se záznamem v rejstříku trestů zaměstnali pouze s ohledem na to, za jaký trestný čin byli uvězněni. 10 % respondentů by jej zaměstnali a zbývajících 6 % ne.

15. Souhlasíte s tím, že pokud propuštěný žije řádný život, může poté podle stanovených podmínek požádat o výmaz trestu z výpisu rejstříků trestů:

Graf 15: Možnost žádosti o výmaz z rejstříku trestů

Zdroj⁸⁵

---

⁸⁴ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

⁸⁵ Autorka práce, 2020 (vlastní šetření).

S právem na výmaz z trestního rejstříku souhlasí 47 respondentů – tedy 72 %. Zbývajících 18, tedy asi 28 % z nich s tím nesouhlasí.

5.3 Shrnutí výzkumu

Výzkumu se účastnily především ženy a respondenti ve věkové kategorii 26–35 let s vysokoškolským vzděláním. Většina respondentů nikdy osobně ve vězení nebyla, ale více jak polovina osobně zná někoho, kdo ve vězení byl.

Vězení podle většiny respondentů funguje jako nápravné zařízení, kterému přispívá také program zacházení, jehož nezbytnou součástí je zaměstnávání vězňů. V tomto zaměstnání pak spatřují jako největší přínos získání nových znalostí a dovedností využitelných po skončení výkonu trestu.

Co se týká zařazení vězňů do normálního života po jejich propuštění, 75% respondentů se domnívá, že by to neměl být problém, ale za nejlepší formu pomoci k bezproblémovému zařazení považují zprostředkování zaměstnání.

Předsudky k osobám, které byly propuštěny z výkonu trestu, necítí více jak polovina respondentů, a to i přesto, že se 70 % bojí těch, kteří spáchaly závažný trestný čin. Co se týká recidivy, nejvíce respondentů vidí hlavní důvod v tom, že páchaní zločinu je pro ně životní styl, a i přesto se domnívají, že se mohou tyto lidé napravit. Pomoci k nápravě by mu mohlo například zajištění zaměstnání. Pro propuštěné z výkonu trestu je těžké si najít práci, jelikož nemají čistý trestný rejstřík a většina zaměstnavatelů je nechce zaměstnat. Podle provedeného výzkumu se však zaměstnavatelé bojí zaměstnat pouze ty, kteří spáchali závažný trestní čin.

Na závěr shrnutí výzkumu je potřeba vyhodnotit položené hypotézy a určit, zda je možno je potvrdit, či ne.

Hypotéza č. 1: Více jak polovina respondentů se domnívá, že program zacházení napomáhá k nápravě vězňů. – Tuto hypotézu lze potvrdit, jelikož program zacházení pomáhá k nápravě vězňů podle 69 % respondentů.

Hypotéza č. 2: Čtvrtina respondentů se domnívá, že největším přínosem pracujících ve vězení je finanční odměna, kterou za vykonávanou práci dostávají. – Tuto hypotézu nelze potvrdit, jelikož finanční odměnu, jako největší přínos pro pracující vězně uvedlo pouze 14 z nich, tedy asi 22 % respondentů.

Hypotéza č. 3: Stejný počet respondentů, kteří tvrdí, že se recidivisté dají napravit, současně tvrdí, že kdyby byli zaměstnavateli, bez problému by je zaměstnali. – Tuto hypotézu nelze potvrdit, jelikož 53 % respondentů tvrdí, že se recidivisté dají napravit, ale pouze 10 % by je zaměstnalo bez problému.

Hypotéza č. 4: Recidivě se podle nejvíce respondentů dá zabránit tím, že jim bude po propuštění zajištěno zaměstnání. – Tuto hypotézu lze potvrdit, jelikož zajištění zaměstnání po propuštění z vězení považuje za nejlepší řešení 52 % respondentů.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byly nejstarší věznice v ČR a jejich legendy. Součástí práce byla nejen teorie pojednávající o historickém vývoji věznic na území České republiky, ale také o celkovém systému vězeňství. Ze zjištěných informací jasně vyplývá, že kořeny vězeňství jsou velmi hluboké, i když přeci jen v odlišné formě, než je tomu v současnosti. Důležitou součástí teorie bylo také vysvětlení důležitého pojmu výkon trestu odnětí svobody a také seznámení se s nejdůležitějšími osobnostmi spojené s českým vězeňstvím. Součástí praktické části bylo pak seznámení s nejstaršími věznicemi a jejich legendami a také výzkum, který pojednává o tom, jaký mají respondenti pohled na výchovnou funkci odnětí svobody. Co se týká legend nejstarších věznic, ty pojednávají především o známých osobnostech, které zde byly uvězněny. Provedený výzkum pak ukázal skutečnost, že oslovení respondenti věří, že vězení slouží k nápravě vězňů.

K největší změně došlo v roce 2017, kdy došlo k proměně společnosti především díky postupné humanizaci. Díky tomu se změnil pohled na samotné trestání a na pachatele trestné činnosti, a to včetně možností jejich nápravy. Legislativní změny, ke kterým v roce 2017 došlo, jsou považovány za významné milníky ve vývoji českého vězeňství, a to především z pohledu Vězeňské služby České republiky, která získala řadu nových pravomocí, které do té doby měly pouze soudy. Součástí těchto nových pravomocí byla především snaha zohlednit individualitu odsouzených jejichž součástí je mimo jiné také snaha o to, aby se dokázali dobře reintegrovat do společnosti. Takový přístup by měl také pomoci snížit recidivu trestného jednání. Díky tomuto přístupu se pomalu přibližujeme zahraniční praxi, kde má zařazování a přerazování vězňů na starost právě vězeňská správa. Díky tomu se vězeňství v České republice stane pružnější, přehlednější a efektivnější. Do budoucna se počítá také s tím, že se rozšíří působnost speciálních pedagogů, kterým je potřeba zajistit celoživotní vzdělávání, které přispívá k rozvoji poznání v oblasti speciální pedagogiky.

V oblasti vězeňství existuje pracovní skupina Koncepce vězeňství do roku 2025, který představuje dokument sloužící k plánování změn a úprav výkonu vězeňství. Cílem tohoto dokumentu je pak především stanovení základního rozsahu a směr dalšího usilování o vytvoření moderního vězeňství, které by odpovídalo 21. století. Mezi hlavní

cíle pak patří zejména ochrana bezpečnosti společnosti, kterou lze nejlépe zajistit právě prostřednictvím snížení kriminálního chování tím, že propuštění vězňové budou ve společnosti fungovat bezproblémově. Je ale potřeba myslet také na to, že tento koncept vězeňství platí na dobu 10 let, není možné po takovou dobu predikovat ani vývoj vězeňství, natož vývoj společnosti jako celku. Z tohoto důvodu koncept obsahuje v první řadě popis současného stavu vězeňství a vytyčení konkrétních sfér, které je potřeba vylepšit. Jednotlivé cíle koncepce pak jsou rozpracovány do kratších období tak, aby bylo možné je naplnit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.
- BÍLEK, J. Tábor nucené práce Mírov. *Historie a vojenství*. 1998, č. 4. ISSN 0018-2583.
- FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-7044-772-9.
- GRUNTORÁD, J. a P. UHL. *O československém vězeňství: (sborník Charty 77)*. Praha: Orbis, 1990. ISBN 80-235-0009-0.
- HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.
- HORNA, O. Osobnost spojená s historií vězeňství. *České vězeňství*. 2009, č. 4. Institut vězeňství. Věznice Valdice v historii českého vězeňství. *Historická penologie*. 2007, č. 2.
- KROUPOVÁ, K. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: Vybrané pojmy*. Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-2719-345-5.
- KŘUPKA, V., Z. TRUNDA. a M. WILHELM. *Hrad Mírov od založení po současnost*. Mírov: Věznice Mírov, 2008.
- KÝR, A. Doc. PhDr. Jiří Čepelák, CSc. (1915–1989). *Historická penologie*. 2003, č. 2.
- KÝR, A. Typologie historických vězeňských zařízení. *Historická penologie*. 2005, roč. 3, č. 1.

MAREŠOVÁ, A. a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie. ISBN 978-80-7338-157-8.

PLAČEK, M. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2001. 439 s. ISBN 80-85983-72-9.

ŠTĚRBA, V. *Penologie. I*. Vydání. Brno: Armex, 2007. ISBN 978-80-86795-48-5.

UHLÍK, J. *F. J. Řezáč – reformátor vězeňství a školství v 19. století*. 1. vydání. Příloha časopisu České vězeňství č. 2/1997. Praha: České vězeňství, 1997.

UHLÍK, J. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy význačných vězňenských osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006. ISBN 80-239-9417-4.

VÁLKOVÁ, H. a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

VESELSKÝ, M. *České vězeňství viděné optikou veřejného mínění – Czech prison system viewed by public opinion*. Naše společnost, 2009 7(1). ISSN: 1214438X.

Věznice Mírov. *České vězeňství*. 1994, č. 3.

Věznice Mírov. *České vězeňství*. 1995, č. 4 a 5.

VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3506-4.

VS ČR, Generální ředitelství, odbor správní. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2015*. Praha, 2016.

Seznam použitých internetových zdrojů

Deník CZ [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/ve-valdicke-veznici-odhalena-20110817.html

Hrad Mírov [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/na-hrade-mirov-bylo-vezeni-nejspis-odjakziva-zaroven-slo-o-centrum-zdejsiho-7428223>

MACH, Jiří. *Vnitřní řád pro odsouzené vězňice Valdice* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/vykonvezenstvi/vnitri-rad>

Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948–1989 [online]. Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2014, **2014**(5) [cit. 2019-12-26]. Dostupné <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HPV.04.pdf>

Obase.cz, *Typy věznic* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <http://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/typy-veznic/>

Totalita.cz. *Věznice Horní Slavkov* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_slavkov_h.php

Totalita.cz. *Věznice Mírov* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_mirov.php

Valdice – Kartouzy [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <http://www.politictivezni.cz/veznice-valdice.html>

VS ČR, *Zaměstnávání vězňů* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zamestnavani-veznu/>

VS ČR. *Historie. Historie vězeňství* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>

VS ČR. *Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

VS ČR. *Rychlá fakta* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>

VS ČR. *Týdenní statistické hlášení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/01/TSH-28.-12.-2018.pdf>

VS ČR. *Vazební věznice Praha Pankrác. Výkon trestu odnětí svobody* [online].

[cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-pankrac/o-nas/vykon-vezenstvi/vykon-trestu-odneti-svobody/>

VS ČR. *Věznice Horní Slavkov – historie* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/veznice-horni-slavkov/informacni-servis/historie/>

VS ČR. *Věznice Valdice* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/>

VS ČR. *Věznice Valdice. Program zacházení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/veznice-valdice/o-nas/vykon-vezenstvi/program-zachazeni/>

VS ČR. *Výroční zpráva za rok 2018, 2019* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-VS-%C4%8CR-2018.pdf>

VS ČR. *Základní informace* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/o-nas/zakladni-informace/>

Vyhláška č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu

trestu odnětí svobody. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit.

2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS

2010-2019 [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České

republiky. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-12-26].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Organizační struktura vězeňské služby	26
--	----

Seznam grafů

Graf 1: Nejvyšší dosažené vzdělání	51
Graf 2: Osobní zkušenost s vězením.....	51
Graf 3: Známost člověka, který byl ve vězení	52
Graf 4: Vězení jako nápravné zařízení	52
Graf 5: Vliv programu zacházení na nápravu vězňů	53
Graf 6: Největší přínos práce ve výkonu trestu	53
Graf 7: Šance začlenění se vězně do normálního života.	55
Graf 8: Nejvýhodnější forma pomoci vězňům	56
Graf 9: Strach z osob propuštěných z vězení.....	57
Graf 10: Předsudky vůči propuštěným osobám	58
Graf 11: Hlavní důvod k recidivě.	58
Graf 12: Náprava recidivisty.....	60
Graf 13: Možnost nápravy recidivistů.	61
Graf 14: Zaměstnání osoby se záznamem v rejstříku trestů	62
Graf 15: Možnost žádosti o výmaz z rejstříku trestů	62

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Stanislava Hanzlíková, DiS.

Obor: 7506R002-Speciální pedagogika-vychovatelství (Bc. SPPGV)

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Nejstarší věznice ČR a jejich legendy

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 58

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 22

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.